

Els jocs florals i els certàmens literaris: expansió territorial i protagonistes en l'àmbit local. El cas de la comarca de la Selva (1895-1934)¹

El tema dels jocs florals i els certàmens literaris en general, i de la seva expansió territorial a la fi del segle XIX i inici del XX, ha estat objecte d'atenció per part dels investigadors en els darrers anys. Margarida Casacuberta, que ja havia estudiat el 1988 els Jocs Florals d'Olot,² va publicar el 2010 un volum molt complet (estudi i antologia de textos) sobre els jocs florals de Girona³ i, en un article aparegut el 2012, posa en paral·lel aquests dos certàmens de dilatada trajectòria, junt amb els de Figueres, i els interpreta en el context politicocultural de 1906.⁴

Casacuberta recorda uns mots clarividents del malaguanyat Jordi Castellanos,

1. El text es basa en una primera intervenció en una taula rodona sobre els jocs florals a les terres de Girona que va tenir lloc dins el II Fòrum del Patrimoni Literari «Els Jocs Florals a Catalunya» (Girona, 28 de novembre de 2012), organitzat per la Càtedra M. Àngels Anglada (actualment, Càtedra de Patrimoni Literari Maria Àngels Anglada - Carles Fages de Climent) de la Universitat de Girona (UdG), ampliada per a la meua intervenció en les Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Santa Coloma de Farners (la Selva), celebrades en aquella ciutat el 25 i 26 d'octubre de 2013. El treball s'inscriu, al seu torn, en les activitats en curs vinculades al projecte de recerca *Literatura y corrientes territoriales: las tierras de Girona (1868-1939)* (Ministeri de Ciència i Innovació, FFI2011-24706), del qual és investigadora principal la doctora Mariàngela Vilallonga (UdG). Agraïxo la lectura i els comentaris rebuts dels professors Joaquim M. Puigvert (UdG) i Joan Pujolar (UOC).

2. Margarida CASACUBERTA i Lluís RIUS, *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*, Olot, Llibres de Batet, 1988.

3. M. CASACUBERTA, *Els Jocs Florals de Girona, 1902-1935*, Girona, CCG, 2010.

4. M. CASACUBERTA, «Els certàmens floralescos en el procés de construcció de la cultura del catalanisme: els casos de Girona, d'Olot i de l'Empordà», a Josep M. DOMINGO (ed.), *Joc literari i estratègies de representació: 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2012, coll. «Treballs de la Societat Catalana de Llengua i Literatura», núm. 7, p. 403-435; el text remetia, però, a una intervenció en les Jornades Internacionals «150 anys de Jocs Florals de Barcelona» (2009).

que veia en l'estudi dels jocs florals un element indispensable per dilucidar el paper assignat a la literatura per les classes dirigents catalanes i les limitacions que significà la institució, en tant que mercat controlat, de cara a la professionalització dels escriptors. Alhora insisteix en la necessitat d'estudiar, diu, «un fenomen com els Jocs Florals i certàmens literaris que proliferen entre els anys vuitanta del segle XIX i el primer terç del segle XX» i de fer-ho «en clau ideològica i en termes socioculturals» per les vinculacions sociològiques i la forta càrrega política que impliquen. Ho qualifica de «tasca àrdua que obliga a l'investigador a endinsar-se en l'àmbit de la història local i en els seus mètodes d'anàlisi històrica de la realitat sense caure en el localisme, amb la finalitat d'entendre la complexitat del funcionament de la cultura del catalanisme en el llarg tombant dels segles XIX al XX [...]».⁵

D'altra banda, Josep M. Domingo, en un article recent, s'ocupa també de l'expansió territorial.⁶ Recorda que des de 1868 existien crides a dur a terme aquest desplegament pel país del model barceloní i afirma: «Resta en gran part per estudiar l'efectiva proliferació de certàmens que reproduïxen el patró dels de Barcelona». I, referint-se als de Barcelona, diu: «quedaren integrats, més enllà de tota consideració literària, en les litúrgies i estratègies del catalanisme, l'expansió del qual, en efecte, anà fixant múltiples rèpliques del certamen barceloní, decisives en la configuració de l'espai literari català: a Lleida, a Olot, a Girona, etc.».⁷

Certament, a l'inici del segle XX, els Jocs Florals de Barcelona havien adquirit i tothom admetia que tenien, com diu Margarida Casacuberta, una «significació

5. J. Castellanos va fer el pròleg per al llibre de Casacuberta i Rius sobre els jocs d'Olot, de 1988. En el fragment citat aflora l'expressió «cultura del catalanisme», títol d'un llibre memorable de Joan Lluís Marfany (1995) en què tractà dels jocs florals al territori com una manifestació més de les múltiples activitats de les associacions catalanistes que anaven apareixent, i assajà un primer cens de certàmens entre 1900 i 1905 reclòs en una nota a peu de pàgina, enmig de la gran quantitat de dades d'aquell volum; Marfany hi constata la celebració de jocs florals a Arenys de Mar, Badalona, la Barceloneta, Berga, la Bisbal d'Empordà, Calaf, Camprodon, Capellades, Falset, Figueres, Girona, Gràcia, Granollers, Hostalric, Igualada, Lleida, Manlleu, Mataró, Moià, Molins de Rei, Montblanc, Olot, el Poble Nou, Ripoll, Sallent, Sant Andreu de Palomar, Sant Feliu de Codines, Sant Gervasi de Cassoles, Santa Coloma de Farners, Sants, Sarrià, Tarragona, Tiana, Vilafranca del Penedès i Vilanova i la Geltrú. Vegeu J.-L. MARFANY, *La cultura del catalanisme*, Barcelona, Empúries, 1995, p. 282-283, n. 27. Pel que hem pogut veure en la nostra recerca, de 1914 a 1923 se'n produeix una segona florida, i encara una altra als anys trenta. Després de la Guerra Civil n'hi torna a haver de promoguts des del règim franquista i també com a element de resistència, tant a l'exterior com a l'interior.

6. J. M. DOMINGO, «Els Jocs Florals en la literatura catalana contemporània», *Catalan Historical Review*, núm. 6 (2013), p. 179-187.

7. Com feia Casacuberta, en nota al peu Domingo assenyala els treballs coneguts sobre aquestes tres ciutats i els seus certàmens o jocs: Teresa GILABERT FERRER, *Els Jocs Florals de Lleida: 1895-1923*, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1981; Xavier CARMANU, *Els certàmens literaris a Girona (1872-1936)*, treball de recerca de doctorat, Universitat de Girona, 2002; Gerard MALET (ed.), *Els Jocs Florals de Lleida, 1895-1923: Discursos i materials*, Lleida, Universitat de Lleida, 2009; a més dels ja citats CASACUBERTA i RIUS, *Jocs Florals d'Olot* (1988), i CASACUBERTA, *Jocs Florals de Girona* (2010).

altament política» (Casacuberta, 2012, p. 411; cita el text de Pi i Margall (1901): «No són els Jocs Florals una festa purament literària: són, a més, una festa eminentment política»), i el mateix es podria dir de la multitud de jocs que se celebren a les ciutats mitjanes i a les poblacions més petites. El seu valor i la seva significació per a la literatura, i sobretot per als corrents moderns de la literatura, eren molt menors, mentre que mantenien un paper com a activitats de caire polític que, sobretot en el context local, té molt d'interès estudiar.

L'any 1908 el periodista, polític de la Lliga i poeta assidu als Jocs Florals de Barcelona i a d'altres, Ferran Agulló i Vidal (1863-1933),⁸ ho afirma ben obertament en un article a la revista *Nuevo Mundo*, de Madrid, dirigida pel seu amic, el cubà José del Perojo:

[...] [L]os Juegos Florales trajeron la política regionalista; comenzó, vigoroso, el renacimiento de todas las manifestaciones de la vida catalana y primero en Barcelona mismo, después en las poblaciones importantes como Lérida, Reus, Tarragona, Sabadell, Badalona, Mataró, Sans, Gracia, Figueras, San Feliú de Guíxols, etc., etc., y más tarde en pueblos insignificantes, no hubo fiesta, ni centenario, ni acontecimiento público sin su correspondiente certamen literario, su Reina de la Fiesta, sus discursos, y casi siempre sus poesías *malejas* [sic]. Ha llegado a haber en Cataluña una literatura «de certamen», una manera especial de escribir poesías, de asuntos campestres o históricos las más, con sujeción regularmente al ambiente político del año, que ha hecho mucho daño a los escritores principiantes que no han tenido fuerza de voluntad o de inspiración suficiente para apartarse del modelo ramplón de los certámenes, dados a estilo de sesquipedal y retumbante unas veces, a llanezas vulgares de imitación popular, otras. Hemos pasado unos años casi sin certámenes poéticos, pero desde el pasado o el anterior, la plaga literaria ha invadido nuevamente a Cataluña. Como todas las plagas, los certámenes vienen en verano; a mediados del actual ya se habían celebrado lo menos veinte, quedando diez o doce en tramitación.

Després d'admetre que ell mateix ha «pecat» de poeta floresc en moltes ocasions i que té a casa seva moltes englantines i altres flors i els típics objectes artístics que els participants solien rebre com a premis, confessa la relació estreta entre literatura i política en els jocs i certàmens, i els papers que han tingut pel que fa a atraure tothom vers el catalanisme:

[...] [P]ero es que en Cataluña los certámenes literarios tienen dos aspectos: uno poético, vamos a decir, y otro político. Han hecho mucho daño a la literatura, pero han producido mucho bien a la política. [...] Así se puede observar que

8. Oferim els anys de naixement i mort, sempre que ens ha estat possible de saber-los, així com algunes altres dades dels diversos personatges implicats en els jocs florals al territori, a fi de situar-los generacionalment (i, quan és possible, geogràficament).

la celebració de certàmenes està en raó directa de la intensitat del moviment polític. El certamen es la excusa, la ocasió de reunir uns quants escriptors, periodistes i polítics: al *meeting* i a la conferència no acudirien uns i altres com acuden al certamen, i per al *meeting* o la conferència no s'encontrarien probablement els fons necessaris com se troben per a un certamen. Uns Jocs Florals són una festa solemne; van a ells ataviades les dones, algú cuidatels homes; en la sala, teatre o entoldat on se celebren, hi ha abundància de flors, llum, bellesa; la Reina de la festa és una atracció; s'escullen músiques, canten al oïda els versos millor o pitjor mesurats, se proclamen noms que la gent ansia conèixer —l'escriptor és sempre polític en Catalunya—, se llueixen joies i vestits, se celebra el banquet corresponent, se brinda, se reciten versos. Un certamen és algú animat; podrà no donar fruits opims a la literatura, però resulta una festa solemne, atractiva, que satisfà l'orgull d'un poble, la vanitat dels rics, l'ansia d'ostentació de les dones. Aquestes, allunyades del *meeting*, i gairebé sempre de les conferències polítiques, han entrat en el moviment català per la porta dels certàmenes. Avui un certamen és un *meeting* autonomista: pobles i encara comarques existien en Catalunya que no tenien altra manifestació catalanista, després de les eleccions, que el certamen literari. Han sigut un mitjà d'excitació quan era necessari fer revivre en l'ànima catalana el record de nostre passat poder, de nostra nacionalitat històrica; són avui un instrument de propaganda cap a l'ideal, de nostre treball per a labrar la actualitat creadora d'un porvenir de vida intensa catalana, en benefici propi, i en benefici i glòria d'Espanya sencera.⁹

D'altra banda, els anys 1906-1907, una consciència ja present en l'ambient es fa més palesa, més intensa: l'esgotament del model dels Jocs Florals de Barcelona i la necessitat de renovació i fins i tot d'extinció. Diversos articles de premsa al·ludeixen a la qüestió: hom es refereix a les festes literàries no barcelonines com a «jocs florals menors» o «de fora» i es valora la capacitat d'exercir a les comarques i a les ciutats mitjanes del país una funció social de culturització, que s'irradia des de la capital, i de catalanització (que a Barcelona ja han fet però en aquell moment ja no fan), així com els elements d'actualització que des de fora es poden aportar a la festa (no limitar la temàtica dels premis; oferir premis en metàl·lic, per exemple, en lloc dels objectes d'art que eren habituals; premis a obra publicada...).

Manuel de Montoliu, des de les pàgines d'*El Poble Català*, ho descrivia perfectament l'agost de 1906, fent un èmfasi especial en la transformació dels actes festius de les poblacions més petites (sense valorar gaire el folklore local, com veurem) per obra, suposadament, de la civilitzada festa poètica trasplantada des de ciutat:

9. Roger [F. AGULLÓ], «Certàmenes literaris» (*Cròniques catalanes*), *Nuevo Mundo*, any xv, núm. 764 (27 agost 1908), p. 7. Val la pena posar en relleu un aspecte relatiu a la qüestió de gènere que emergeix d'aquest text: la idea que les dones s'incorporaren, segons Agulló, al moviment catalanista per mitjà de la participació en les festes literàries i socials que representaven els jocs florals.

[...] [L]a missió literària y social de la tradicional institució, qui s'és complerta íntegrament y ja fa molts anys en la nostra ciutat, en cambi, a les poblacions de les nostres comarques se troba en la plentitut o en el comensament de la seva funció. És realment un gran bé el que els Jocs Florals fan en aquestes llunyanes encontrades. En mitg de tota la faramalla tradicional dels festeigs llegendaris y semi-selvàtics de la terra, balls de bastons, gegants y nanos, repics de campanes y processons, saraus d'envelat, tronades y *ramilletes de fuegos artificiales*, els Jocs Florals constitueixen una nota simpàtica de cultura y de progrés. Vénen a ésser com la primera onada de l'invasió benefactora de ciutadanisme, que, vessant-se de la capital, va lentament transformant, ennoblint y urbanisant el groller esperit rural dels racons apartats de la nostra terra. Davant d'aquesta noble missió educadora, és de ben poca importància y ben relatiu el mèrit, el valor estètic de les composicions literàries que en aquests certàmens se premien. Lo trascendental és la superioritat del sentit social que informa als organitzadors d'aquestes festes literàries sobre l'esperit inculte y endarrerit de la gent que els volta. Aquesta superioritat se tradueix en respecte. Y ja se sap que el respecte de lo inferior a lo superior és la base fonamental de la vera civilització.¹⁰

Al seu torn, el periodista Romà Jori, a *La Publicidad*, després de glossar un acte a l'Ateneu en què havia intervingut Montoliu sobre la reforma dels Jocs Florals, advocava per la simple desaparició dels de Barcelona (podrien quedar únicament i més esporàdicament, no anuals, per a premis a obra publicada), bé que en vol el manteniment a comarques:

[...] Tuvieron un día razón de existir —los Juegos Florales— y ejercieron saludable influencia en nuestra poesía. Casi —puede decirse— era la única fuente donde los poetas catalanes asistían en romería. Hoy Verdaguer joven, sintiendo el calor de poesía en sus entrañas, no se revelaría poeta en la fiesta de mayo. Y como que lo que no tiene razón de existencia debe desaparecer, interpónganse a su paso los obstáculos que se quieran, los Juegos Florales desaparecerán con su bagaje de poesía mediocre, sus estrofas sin alma, sus versos sin nervio, sus frases sin pujanza. Y desaparecerán en Barcelona, donde hoy día tenían su principal asiento; pero reaparecerán en las poblaciones rurales donde debe clavarse su sitio.

Si el espíritu de Barcelona tiende a crear la *civitas* nueva, quede la fiesta gaya como un recuerdo o conviértase en un alto tribunal de honores, que los reparta sin dictaduras ni fallos, sin jurados y sin jueces.

Reúnase cada década, cada lustro, cada año, este tribunal y glorifique a quien, sin ser llamado, haya acudido; rinda pleitesía al poeta que durante el interregno haya mejor hecho sentir al pueblo, *bategar* [*sic*] el corazón de los hombres, conmover el alma de las multitudes. Que sea la glorificación después del triunfo; que la corona de arrayanes ciña las sienas del poeta después de haber obtenido la sanción popular —la sanción popular del *populus*, no de la plebe.

10. M. de MONTOLIU, «Els Jocs Florals menors» (*Lletres catalanes*), *El Poble Català* (20 agost 1906), p. 3.

Esta podría ser la única misión del alto tribunal de los Juegos Florales en Barcelona. Darle el papel de abuela que reparte honores a los poetas, hijos de los hijos que amamantó en su pecho.

Pero si los Juegos Florales han de desaparecer de Barcelona, será con la condición de que se esparramarán por todos los rincones de Cataluña. Allí, en las pequeñas ciudades, en los cortos villorrios, en esos lugares donde los humoristas han querido ridiculizarlos, allí es donde han de tener su asiento natural, llevando un poco de poesía a esos tristes espíritus que apenas la gustan, despertando el ensueño en esas pobres almas endurecidas por la somnolencia monótona de un vivir pausado y acompasado. Allí debe ir esa forma aborigen [sic] de la poética.¹¹

La referència que fa Jori a la «ridiculització» alludeix, és clar, a *Els Jocs Florals de Canprosa*, de Santiago Rusiñol, peça estrenada el 1902 i que va provocar una notable polèmica, ja ben coneguda.¹² No tan coneguda, o potser no posada en relació amb aquesta temàtica, com sí que volem proposar ara, és la sàtira que Rusiñol fa dels erudits locals, entre altres col·lectius, en la seva obra *El poble gris*, del mateix 1902. Hi aflora el tòpic del savi anecdòtic, abocat al passat més remot, a l'arqueologia recreativa, als polsosos arxius, a l'aïllament... Poetes floralescos i erudits locals eren dues figures i formaven dos col·lectius, amb relacions estables i interconnexions (i fins solapaments) entre els seus membres més enllà del que avui pugui semblar (correspondència, vinculacions a entitats excursionistes o patrimonials, subscripció a revistes...), i contactes habituals entre tots dos, mitjançant, entre d'altres, les celebracions periòdiques o més esporàdiques de jocs florals locals, que sovint dotaven premis, a més dels poètics, per a treballs de recopilació històrica o sobre el patrimoni artístic, llegendari, folklòric, sobre l'impuls industrial o l'organització de la previsió obrera, d'una gran amplitud i actualitat (fins i tot existiren uns «jocs florals històrics» en diverses poblacions).¹³

11. Romà JORI, «Las controversias literarias y los Juegos Florales», *La Publicidad* (10 desembre 1906), p. 1. Pel que fa als Jocs Florals de Barcelona, Eugeni d'Ors optà (maig 1907) no per destruir, sinó per «conservar la institució», bé que «transformant-la i preparant-la a la gran transformació a venir, la utilitat possible». Proposà reformes: convertir-los en «institució editorial nacional»; concedir premis a obres, no a composicions soltes; retribuir-ne els càrrecs i evitar el diletantisme; oferir premis en metàl·lic i no fixar temes, sinó gèneres a promoure (poesia, drama, contes, viatges, biografies...). Vegeu XÈNIUS, «Un mot sobre els Jocs Florals» (*Glosari*), *La Veu de Catalunya* (11 maig 1907), p. 1.

12. Vegeu M. CASACUBERTA, «Catalanisme i Jocs Florals en el tombant de segle: Sobre la recepció d'*Els Jocs Florals de Canprosa*, de Santiago Rusiñol», a *Actes del Congrés Internacional d'Història «Catalunya i la Restauració (1875-1923)» Manresa, 1-3 maig 1992*, Manresa, Centre d'Estudis del Bages, 1992, p. 449-458, i M. CASACUBERTA, *Santiago Rusiñol: Vida, literatura i mite*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, p. 311-326.

13. Vegeu Narcís FIGUERAS, «Sobre els estudis locals a Catalunya la primera meitat del segle XX. A partir d'una aproximació bibliogràfica», a N. FIGUERAS, M. C. JIMÉNEZ i J. SANTESMASES (ed.), *Cultura i recerca local al segle XX: Dels erudits locals als centres d'estudis*, Calonge, Ateneu Popular de Calonge, 2010, p. 13-45.

L'erudició local i la pràctica literària, amb arrels a la Renaixença i nova florida en el Modernisme, estigueren vinculades a múltiples entitats locals (casinos, ateneus...), sovint de caràcter republicà i progressista, d'altres de signe conservador o catòlic, i constituïen xarxes de persones actives al territori, que el catalanisme conservador necessità atraure i posar al seu servei. El Noucentisme —i en especial el període de la Mancomunitat—, amb la seva visió programàtica i dirigista de la cultura, significà el moment culminant d'aquest procés d'aproximació i de confluència. Ja l'agost de 1907, el poeta Josep Carner s'hi adreçava, recordant el recent traspàs a França de dos membres d'aquests dos collectius, i configurava també l'altre «mite» vinculat, el de les «segones ciutats»:

Oh, província, província! Per què no poblar-te d'erudits y de poetes? Aquesta pobra gent nostra que demana calma, que està pàlida de tant sentir cridar [...]. Quin somni! Vich, la ciutat que guaita, arideses enllà, la divina llunyedança de les muntanyes mirades al capvespre; y tu, Cervera, allargada en un carrer polsós, cavilariáu severes dialèctiques. A Tarragona hi creixeria la segona poesia clàssica entre infinits de llum; a Girona brollaria la gran poesia èpica mitgeval, ab magestats carolíngies, a Palma s'elaboraria una poesia de Renaixement rica en turgències italianes. Reus y Vilafranca, alegres sojorns de noyes hermoses, crearien la *amorosa* pujada de color com un clavell. Berga y Solsona, en l'inefable pietat de les vostres tardes, hi floririen impertorbables les especulacions metafísiques. La plana blanca enrevoltada de montanyes blaves, Olot, cridaria encara els artistes; talment com en l'aura de contemplació y reculliment que ve de tos boscos, Terrassa, hi fluïrien les delícies, les terrors y els espasmes de la música. Vosaltres, ciutats de l'Empordà, fórau, d'entre tot el món, les ciutats claríssimes de les dances, mentres tu, Lleyda, entre el decórrer fertilisador de tes aigües, entonaries encara lamentacions alarbes. Ciutats ab vinyes, ciutats ab seminaris, ciutats estratègiques, ciutats que us guayteu conciroses en les aigües d'un riu, ciutats que rieu a la vora de la mar, jo penso tristament en totes les vostres belles coses que no són dites, en totes les vostres quietuts que no són gaudides, en totes les vostres il·lusions que no són empeses, en totes les vostres morts que no són amades...

D'aquesta pobra Barcelona que lluita per totes vosaltres, us en vindrà una vida més enlairada, y cada una de vosaltres serà el símbol d'un aspecte de la noble vida catalana, renascuda en alta civilització... Jo, mentrestant, sempre pacífich, astorat de vegades, llegiré *L'Estudiant de la Garrotxa* [J. Berga i Boix, 1895] o *Josafat* [P. Bertrana, 1906] que jo estimo tant; llegiré els versos admirables del vivíssim poeta gironí Rafel Masó, o del refinat poeta bergadà Ramon Vinyes... Y pensaré ab joia com ja alguns solitaris dispersos treballen en les nostres ciutats, hont hi ha encara riquíssimes energies ocultes, ademés dels retrats en òval, miniatursats clavicordis, brolladors al fons d'un caminal ab boixos, velles escriptures ab firmes imitant una panera de flors, volums de *magazines* del temps dels avis [...].¹⁴

14. J. CARNER, «De la província», *La Veu de Catalunya* (26 agost 1907), p. 1. Ja Eugeni d'Ors, en un article de 1905, havia fet una primera descripció del projecte, encara una quimera, de promoció

Hi trobem la referència als «solitaris», idea i figura que van fer fortuna. Deu anys després, el 1917, Eugeni d'Ors féu la cèlebre «Prèdica als solitaris» des del seu *Glosari*, uns «solitaris» que no definí ja, sinó que donà per sabuts i coneguts de tothom («als de Figueres, als de Girona, als de Vilafranca, als de Terrassa, als de Valls, als de Ripoll, als de [...]»), i als quals encoratjà a ajuntar en un «fons comú» les seves inquietuds, «dolors que no són anècdotes» i administrar-los bé, per tal que esdevinguin «esperit d'un poble». El Noucentisme irradiava sobre el territori i, governant, implicava sectors diversos en el projecte.¹⁵

JOCES FLORALS AL TERRITORI: LA COMARCA DE LA SELVA

Així, doncs, l'estudi dels certàmens literaris locals contribueix al coneixement de l'expansió territorial del catalanisme. Detectar el personal implicat en aquelles manifestacions, la seva extracció social i filiació política, les plataformes de difusió (actes, entitats, premsa...) i la seva evolució posterior, equival a dibuixar la prosopografia de les elits polítiques i culturals de cada ciutat i comarca. No sempre és possible de fer-ho, com veurem, ja que cal dur a terme una recerca amb més capillaritat local, sense perdre de vista els objectius generals, però anant al detall i mirant de fer aflorar les manifestacions de cada territori o població concrets.

Com ja hem avançat, els casos de jocs amb més continuïtat van ser els d'Olot (1890-1921), Lleida (1895-1923), Girona (1902-1935, amb el precedent del *Certamen Literario*, de 1872 a 1902) i també els de l'Empordà (itinerants, 1905-1906 si només ens referim a les Festes de la Bellesa de Palafrugell i Figueres, o 1882-1922, si obrim el cercle, com indica Casacuberta en el seu treball). Ara bé, com ja hem indicat també, per dessota d'aquests, diríem, en un segon nivell, hi ha arreu de Catalunya una constel·lació de certàmens més petits, més esporàdics, amb menys continuïtat, que convé si més no censar, cartografiar, contextualitzar, estudiar. Només és possible, si hom pot obtenir material suficient.

educativa i cultural i d'extensió dels seus beneficis civilitzadors a una sèrie de poblacions del país (Tarragona, Vilanova, Tossa, Sant Feliu de Guíxols, Sitges i Vic), «fins al més apartat poblet, rusc d'activitat, jardí de cultura, circulant en l'arterial de les multiplicades vies fèrrees o serpejant entre els monts repoblats de boscos, per les amples carreteres [...]». Vegeu XÈNIUS, «El nostre Carneggie», *El Poble Català* (11 març 1905), p. 1. Més endavant, Gaziell reprengué aquesta visió territorial de les bondats de la cultura en la seva conferència a l'Ateneu de Girona «Les viles espirituals» (1923), amb l'expressió encara d'un desideràtum, senyal que l'objectiu no s'havia assolit en la pràctica. Vegeu GAZIEL [Agustí Calvet], «Les viles espirituals», *Obres completes*, Barcelona, Selecta, 1970, p. 1531-1539 (la conferència es va publicar el 1927 en el seu llibre *Hores viatgeres*). Té interès el comentari «La conferència d'En Gaziell», signat per C. i A. [Camps i Arboix? Carreras i Artau?] a *La Veu de Catalunya* (2 novembre 1923), p. 7.

15. Sobre aquesta qüestió, vegeu Josep MURGADES, «Definició territorial del Noucentisme», a X. AMORÓS et al., *El Noucentisme a Reus: Ideologia i literatura*, Reus, Centre de Lectura, 2002, p. 25-43, i els ressons territorials de la crida d'E. d'Ors en EL GUAITA [E. d'Ors], «Les veus amigues», *Quaderns d'Estudi*, núm. VI (1) (febrer 1918), p. 1-4.

Certament, des dels estudis locals contemporanis ja s'ha treballat sobre aquesta qüestió per a algunes comarques. Podem esmentar, com a mínim, els treballs de Josep Vellvehí sobre el Maresme, o de Joan Cornudella sobre l'Urgell, el Pla d'Urgell, la Noguera, les Garrigues o la Segarra. Els treballs publicats en aquest àmbit i les noves recerques s'han de posar en paral·lel per tenir una visió de conjunt del fenomen. Al Maresme hi ha una profusió de certàmens als anys vuitanta i noranta del segle XIX (Arenys, 1885-1889; Malgrat, 1886-1887; Mataró, 1883 i 1892, i Vilassar, el 1887) i una segona florida, sobretot a l'Alt Maresme (Canet, Arenys i Calella de la Costa), als anys 1900-1908 —com a la Selva, com ja veurem— i també el 1933-1934 a Malgrat, mentre que a Ponent la celebració de jocs florals es dona els anys 1912 (Balaguer, les Borges Blanques, Agramunt), 1919 (Juneda) o 1923 (novament a Balaguer, Artesa de Segre i Mollerussa); l'any 1933 se'n celebraren a Cervera.¹⁶

Aplegar i aportar dades sobre les celebracions i els seus protagonistes és el que ens proposem per a un espai territorial concret, la comarca de la Selva i zones adjacents històricament vinculades (com Cassà de la Selva, avui al Gironès, o algunes poblacions de la Marina o l'Alt Maresme), en aquesta línia més sociohistòrica, com veurem. Per dur a terme aquesta aportació, hem fet una cerca d'informació a partir de premsa històrica (molta de la qual avui trobem digitalitzada), cosa que ens ha permès recuperar dades (cartells, cròniques, discursos...); hem revisat memòries, dietaris, articles sobre records personals i articles d'investigadors locals (en revistes locals o de recerca territorialitzada); hem fet consultes a investigadors locals (que han buidat actes municipals, alguns havien pogut treballar encara als anys vuitanta amb fonts orals, gent que recordava la celebració dels jocs, a Hostalric, per exemple); hem visitat arxius locals i l'Arxiu Comarcal de la Selva; hem revisat biografies de personatges, i hem buidat monografies locals i obres de conjunt sobre el període relatives a l'àmbit territorial descrit.

16. Pel que fa al Maresme, vegeu els treballs de Jaume VELLVEHÍ ALTAMIRA: «Jocs Florals de Malgrat (1886)», *Felibrejada: Butlletí del Grup d'Història del Casal*, núm. 47 (1999a), p. 21; «Primer certamen de Malgrat», *Felibrejada: Butlletí del Grup d'Història del Casal*, núm. 48 (1999b), p. 27; «El primer certamen literari de Vilassar de Mar (1887)», a *XVII Sessió d'Estudis Mataronins*, Mataró, Museu Arxiu de Santa Maria, 2001, p. 69-77; «150 anys dels Jocs Florals de Barcelona. Certàmens literaris al Maresme: Vilassar de Mar 1887», *Singladures: Revista d'Història i Patrimoni Cultural de Vilassar de Mar i el Maresme*, núm. 26 (2009), p. 69-82, o el de Llorenç SOLDEVILA (ed.), *Primer certamen literari de Malgrat 1886*, ed. facsímil amb estudi introductori, Malgrat de Mar, Ajuntament de Malgrat de Mar, 1998. Relatives a les terres de Ponent, vegeu les aportacions de Joan CORNUDELLA OLIVART, «Mossèn Anton Navarro i els Jocs Florals d'Agramunt de l'any 1912», *Urtx: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 7 (1995), p. 223-239; *Els Jocs Florals de Juneda 1919-1994*, Juneda, Pagès, 1996, col·l. «Publicacions de la Casa de Cultura», núm. 4; «Any de Jocs Florals en terres urgellenques. 1923», *Urtx: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 11 (1998), p. 164-181; «L'aportació de la cultura urgellenca a la Renaixença literària de Ponent», *Urtx: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 15 (2002), p. 237-244, i «L'entorn literari dels Jocs Florals de Cervera», *Urtx: Revista Cultural de l'Urgell*, núm. 19 (2006), p. 274-288.

El resultat és un primer conjunt de dades però també unes quantes limitacions. Sovint, podem disposar únicament d'una notícia de premsa, del cartell de la convocatòria, de la llista de títols i lemes dels originals rebuts (a la premsa) i del veredictes o d'una crònica més o menys breu o circumstanciada (a la premsa), però no tenim els noms dels autors o no podem relacionar els autors guardonats (que ens els dóna la crònica) amb els títols dels originals rebuts, tret que la crònica consignï els títols. De vegades, ens ha estat possible de localitzar els textos premiats quan són publicats en revistes de l'època i es fa constar que han rebut tal o tal altre premi.

A les diverses poblacions de la Selva, aquesta recerca, en la major part de casos, no s'havia dut a terme fins ara ni disposàvem d'una visió de conjunt. Ara hem pogut constatar la celebració de certàmens i jocs florals en una primera etapa a Blanes (1895), Santa Coloma de Farners (1904), Hostalric (1904-1907), Viladrau (1905) i Amer (1909). Hi podem afegir els de la propera Marina (o Alt Maresme), de vincles històrics amb la Selva: Canet (1901 i 1907), Arenys de Mar (1902, 1903, 1904 i 1908) i Calella de la Costa (1908). Ens aturarem, sobretot, en aquest període i en les dades que n'hem pogut obtenir, i les posarem en relació amb el context més general (extracció dels protagonistes, dotacions de premis, innovacions...).

Una segona tongada, amb orientacions i tipologies molt diverses, dugué la festa dels jocs florals a Sant Hilari Sacalm (1913 i potser 1914), a Lloret (1914 i 1920), a Breda i Tossa (1921) i a Caldes de Malavella, Cassà de la Selva i Santa Coloma de Farners (1922). En aquesta darrera població se'n celebraren uns d'esperantistes el 1926, i encara l'any 1933 hi trobem un certamen literari convocat pel grup local de la Federació de Joves Cristians de Catalunya (del mateix caràcter semblen els que trobem els anys 1933 i 1934 a Malgrat de Mar). El 1932 se celebren uns jocs florals a Arbúcies a instàncies de la Penya Lluscos i el 1934, a Blanes, uns que promou la delegació local de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.¹⁷

17. Després de la Guerra Civil hom tornà a celebrar-ne amb motiu d'efemèrides com ara, a Santa Coloma, les festes de l'anomenat *Milenari* de la ciutat (en realitat, de la consagració de l'església parroquial) el 1950, que presidí Joan Estelrich, i a Blanes, el 1959, muntats per la Junta Local de Turisme. Foren celebracions impulsades per les autoritats del règim i els sectors catòlics que, en aquelles circumstàncies i en aquell reducte, diríem, podien fer poesia en català, en un context en què s'acceptaven textos en català i castellà. Vegeu «El Mil·lenari», a J. M. T. GRAU, J. MESTRE i R. PUIG, *Santa Coloma de Farners*, Girona, Diputació de Girona i Caixa de Girona, 1997, coll. «Quaderns de la Revista de Girona. Monografies Locals», núm. 73, p. 58-59; R. ERITJA, «Els Jocs Florals de 1959, uns documents familiars i el règim franquista», *Blanda*, núm. 9 (2006), p. 74-79. Vigilats i tolerats pel règim i vinculats a sectors intel·lectuals catalanistes, el 1954 se celebraren uns jocs florals a Riells del Montseny, organitzats per mossèn Pere Ribot. Vegeu *Festa Poètica Pro Abadia de Sant Martí de Riells del Montseny*, Barcelona, Altés, 1954; J. CLARA, «L'aplec catalanista de Riells del Montseny (1954), vist des del Govern Civil», *Quaderns de la Selva*, núm. 24 (2012), p. 137-145; Andreu PUJOL, *Podran arranar, però no desarrelar: Vida de Mn. Pere Ribot i Sunyer*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2012, coll. «Biblioteca Serra d'Or; Biografia», núm. 443, 255 p.

Tractarem, sobretot, com hem dit, de la primera etapa de jocs a la Selva (1895-1909); dels certàmens posteriors només ho farem per les relacions de similitud o de contrast que es puguin establir amb els primers. Descartem d'aprofundir-hi per manca de dades en molts casos, però tenim constància de jocs humorístics a Santa Coloma de Farners (1898) i a Tossa (1919).¹⁸

Com veiem, hi ha un moment de més intensitat en el tombant de segle, al voltant de l'ascens de la Solidaritat Catalana i de l'hegemonia del catalanisme polític. Els jocs al territori semblen haver estat elements decisius de l'expansió del catalanisme. Vegem-ne cinc exemples amb més detall, del període 1895-1909.

Blanes, 1895

El primer dels certàmens que tenim identificat a la comarca de la Selva és el Certamen de la Tertúlia Literària de Blanes de 1895. Encara anomenat *certamen*, com els de Girona i els de l'Ateneu d'Arenys (en què probablement s'emmirallà), però ja plenament en català (no bilingüe) i d'orientació catalanista, com veurem. Com que es tracta d'un certamen en què participen com a concursants o membres del jurat plomes aleshores joves però que estaven cridades a ser rellevants (Marian Vayreda, Josep Berga i Boada, Joaquim Ruyra...), aquesta convocatòria ha atret l'atenció dels investigadors.¹⁹

Mesos abans, el maig de 1895, el diari *El Distrito Farnense* n'anunciava la celebració de manera genèrica i confirmava que els jocs florals ja eren habituals en les festes de moltes poblacions:

Parece confirmarse la noticia de la celebración de un certamen literario musical, cuya repartición de premios se efectuará en uno de los días de la próxima fiesta mayor. *Aun cuando se ha abusado sobradamente de este género de espectáculos*, no podemos dejar de aplaudir el pensamiento, ya que contribuirá a dar mayor animación á nuestra villa. Hasta el presente no sabemos quienes sean los organizadores, ni las condiciones del concurso, pero así y todo creemos que se llevará á la práctica el proyecto.²⁰

18. Vegeu M. BORRELL, «El naixement del "Círcol" i els Jocs Florals de 1898», *Ressò*, núm. 293 (setembre-octubre 1998a), p. 22 (*Escenes colomenques*, 2); «Tossa. Jochs Florals Humorístichs de la Vila de Tossa», *La Costa de Llevant*, any XXVI, núm. 32 (14 setembre 1919), p. 9.

19. Vegeu Lluïsa JULIÀ, *Joaquim Ruyra, narrador*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1992, p. 53, n. 5, i Antònia TAYADELLA, «L'atzavara no floreix fins que velleja. Aproximació a la trajectòria literària de Marià Vayreda», a *Miscel·lània Jordi Carbonell*, vol. 6, col·l. «Estudis de Llengua i Literatura Catalanes», vol. XXVII, p. 153-169, esp. p. 156. En aquestes aportacions apareixen referències a la premsa coetània que se'n féu ressò a Barcelona i Olot. Pot completar-se amb la premsa de la Selva i el Maresme, com fem més avall (en especial, *La Costa de Llevant* oferí una detallada crònica i el discurs presidencial), vegeu les notes 23 i 26.

20. *El Distrito Farnense*, núm. 97 (5 maig 1895). La cursiva és nostra. Ja havia fet un primer anunci el 28 d'abril i el 26 de maig publicarà el cartell, que també apareix a la premsa de Girona.

El cartell publicat a la premsa en nom de la Tertúlia Literària de Blanes, «aymadora de les glòries de la terra», inclou diversos premis, i preveu celebrar l'acte de lliurament de premis el 26 de juliol, diada de la festa major de Santa Anna, sota la presidència del polític i escriptor, antic alcalde de Girona i president de la Unió Catalanista (1894-1895) Joaquim Riera i Bertran, que aleshores tenia quaranta-set anys.²¹ Formen part del jurat com a vocals el propietari, escriptor i folklorista blanenc Josep Cortils i Vieta (1839-1898), participant a les diverses assemblees de la Unió Catalanista;²² el notari de Blanes Manuel Bellido i Macias, i Jaume Brunet i Roig (que trobem el 1875 com a secretari del Certamen Literario de Girona, en què tots quatre participaven assiduament); hi fa les funcions de secretari Joaquim Ruyra i Oms (1858-1939), llavors de trenta-set anys.

Els premis són els cèlebres «objectes artístics», agulles de corbata, una «escullida obra científica» i dues escultures ofertes pels seus autors, el blanenc de l'escola olotina Toribi Sala i Vidal (1877-1954) i l'olotí Josep Berga i Boada (1872-1923), que també hi participà com a autor literari i hi guanyà premi. Eren dotats per particulars que representen les «forces vives» de la població: el rector de Blanes, mossèn Ramon Vall-llobera i Rosals (1835-1906); el canonge de la seu de Girona i fill de Blanes, Antoni M. Oms i Paratge (1846-1920); el farmacèutic Tomàs Balvey i Bas (1865-1954), promotor cultural i conreador de la història local de Cardedeu, un germà del qual, Miquel Balvey (1863-1910), exercia de metge a Blanes, on havia contret matrimoni; l'hisendat d'Arenys de Munt August M. de Borrás-Jalpí i de Mercader (1855-1922), propietari del mas Jalpí de Tordera, qui el 1896 portaria l'electricitat d'origen hidràulic a Blanes (i també a Lloret i Tordera) i que el 1902 seria president honorari de l'Orfeó de Blanes; el jove industrial i comerciant blanenc Josep Roch i Ametller, que signava també el cartell per la «comissió organitzadora», o encara Josep Roig Pou, Josep Ferrer Tilas o el comerciant gironí Frederic Maresma.²³

També dotaren premis algunes institucions de la vila, com ara la convocant Tertúlia Literària, l'Ajuntament, el Primer Casino de Blanes, el Círculo de la Amistad Blandense i les publicacions periòdiques de la zona *El Distrito Farnense* (fet a Lloret), *La Barretina* i *La Costa de Llevant* (de Canet); a la redacció blanenca d'aquesta darrera, al carrer del Raval, número 26, calia trametre les obres per con-

21. Sobre Riera i Bertran, vegeu J. BRUGADA, «Joaquim Riera i Bertran, un gironí de "la Renaixença"», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, núm. 26 (1982), p. 459-476.

22. Vegeu Aitor ROGER, «Josep Cortils i Vieta, pare de la Renaixença blanenca», *Blanda*, núm. 13 (2010), p. 96-111.

23. En la identificació dels personatges esmentats i recull de dades biogràfiques, en aquest cas i en els següents, a més de la consulta de la premsa digitalitzada, ens hem servit del treball previ realitzat per un equip de redactors i editat en N. FIGUERAS i J. LLINÀS (coord.), *Homes i dones de la Selva: Diccionari biogràfic*, Santa Coloma de Farners, Consell Comarcal de la Selva, 2012, 415 p. Igualment, tenim en compte les aportacions d'autors diversos incloses en N. FIGUERAS i J. LLINÀS (coord.), *Història de la Selva*, Girona, Diputació de Girona, 2011, 1.009 p.

cursar. Els temes tancats dels premis, tret de la Flor Natural, de tema lliure, són els habituals (goigs de sants locals, tradicions, quadres de costums i vida marinera, la indispensable poesia humorística...); destaquen tres temàtiques concretes i ben definides: un treball sobre «Lo cant y les associacions corals, considerades com a medi de millorar física y moralment a l'individu»; un recull de dades sobre el cosmògraf Jaume Ferrer, glòria local per haver assessorat en el descobriment d'Amèrica, i un tercer sobre els avenços de la il·luminació (elèctrica) a la província.

Les cròniques ens en donen força detalls.²⁴ Inaugurà la festa l'alcalde de la població aquell any, Francesc Carbó i Ferrer, comerciant de vi i propietari d'una fàbrica d'aiguardent, del Partit Conservador de Cánovas i Silvela, considerat un dels darrers representants del caciquisme local o dels anomenats *partits dinàstics*.²⁵ La reina de la festa, com era habitual, la designà el guanyador de la Flor Natural, Pau Delclòs, que escollí la senyoreta Aurora Bitlloch Ferrer, a la qual acompanyaren dues «princeses», Emília Ferrer i Pepeta Bosch.²⁶

El discurs presidencial de Riera i Bertran recull el to catalanista de la festa. A partir de la tradició local d'un soldat que volgué fer malbé la imatge de la Mare de Déu del Vilar i quedà cec a l'acte, compara aquest amb els qui no respecten Catalunya i queden cecs interiorment. Ara bé, el fragment central, després d'haver resseguit totes les bel·leses paisatgístiques i els homes il·lustres de la vila, el reserva per a l'afirmació de l'orientació política que els jocs fan més present en una població governada fins aleshores, com hem dit, per alcaldes dinàstics:

Contra aqueixos agravis fets y fahedors a Catalunya, l'acte que celebrem n'és altra protesta, no per humil, menos significativa que quantas fins avuy se n'han formulat. [...] Serà aquest un certamen més: enhorabona. Serà vindicació, serà un desagravi més. Constarà que a Blanes no li fan por les corrents regionalistes, sinó que les ha festejades al celebrar la seva Festa major. Constarà que ab la ayrosa y honesta sardana, encaixada fraternal dels vehins, va coexistir altre fraternal encaixada dels cors. Y probat quedarà, per sempre, que aquesta vila, com

24. *La Costa de Llevant*, any II, núm. 31 (4 agost 1895); *La Vanguardia* (7 agost 1895).

25. A la costa tenien preponderància els sectors conservadors; el tomb a Blanes no es produí fins al 1905, amb el triomf d'una coalició local de republicans i catalanistes. Per a la vida municipal en aquest període, vegeu el pròleg (de fet, estudi introductori) de Josep Bota-Gibert a l'edició facsimil del volum de 1904 del blanenc Josep ALEMANY i BORRÀS, *Blanes: Ensaig d'estudi crítich*, Blanes, Ajuntament de Blanes, 2007, coll. «Clàssics Blanencs», núm. 1, i l'article del mateix autor, «Notes sobre analfabetisme, cultura i societat a Blanes entre 1905 i 1908», *Blanda*, núm. 14 (2011), p. 28-45. L'alcalde de 1895, Francesc Carbó, potser emparentat amb els Gatell i els Casas-Carbó, fou diputat de la Mancomunitat el 1913 i el 1917, encara pels conservadors, però el 1921 ho fou per la Federació Monàrquica Autonomista.

26. El mestre Pau Delclòs i Dols (1865-1942) era de Maçanet de Cabrenys i es comprèn que el poema «Germanor» amb què fou guardonat estigués dedicat a l'aplec de la Verge de les Salines, on concorren rossellonesos i empordanesos. En aquells moments tenia la plaça a Cardedeu, on s'havia casat amb Maria Lluïsa Balvey i Bas, germana d'un dels patrocinadors del premi i del metge de Blanes.

tantes altres viles y ciutats de Catalunya, va adonar-se de que el renaixement de les Pàtries naturals, tractat de primer ab irònica desviació, o condemnat a implacable despreci, se removia per ciutats y vilatjes, penetrava per tot arreu, preocupaba a la gent pensadora de dintre y de fora de Espanya, y ja en compte d'apreciar-se'l sistemàticament com a raresa més o menos pueril, se'l considerava germinació de forses lògicament esperansades, les quals en acadèmies y centres artístichs y fins econòmichs, vinculats casi sempre abans al centralisme o que ab ell anaven a pacte, s'hi empeltava ja e hi escorria sang y alè vivificadors. Y constarà, per últim, que es verificà aquesta festa, purament catalanesca, no per anti-espanyolisme jamay preconisat pels regionalistes espanyols, sinó per ànsia viva de consignar una protesta més contra les injustícies d'aqueix uniformisme injust y ressecador d'energies com lo vent africà, que el jacobinisme francès engengà un dia contra les regions hispanes ab pitjors, ab molt pitjors resultats que ses forses armades per Napoleon primer, la més alta y per çò la més odiada personificació de l'unitarisme sense entranyes que han vist els pobles moderns.²⁷

Pel que fa a la participació, es reberen, segons la premsa, cent seixanta-dos originals. Algunes de les obres premiades foren publicades a *La Renaxensa* els anys 1895 i 1896, com ara el poema «Germanor», de Pau Delclòs (*La Renaxensa*, núm. xxv, p. 481-487); la narració «De la costa», de Josep Berga i Boada (*La Renaxensa*, núm. xxvi, p. 1-11 i 17-24); «La festa del Sr. Xarapi», de Marian Vayreda (1853-1903) (*La Renaxensa*, núm. xxvi, p. 32-42), o encara «Les aurenetes», del jove poeta gironí Narcís de Fontanilles (?-1898), que havia obtingut un accèssit.

Altres premiats foren: la mestra Antònia Gili i Güell (Vilafranca del Penedès, 1856-1909), Josep Morató Grau (Girona, 1875-1918), Joaquim Ayné Rabbell (1867-1936?), M. E. F. [Marian Escriu Fortuny, 1869-1902], el blanenc Josep Alemany i Borràs (1868-1943), V. B. S. [Víctor Brossa Sangermán], el mestre Francesc Marull (1858-1933), Artur Carreras Torrecasana (cunyat del pintor Modest Urgell) i el conegut autor humorístic Josep Asmarats. Reberen accèssits: mossèn Àngel Garriga, els gironins Josep Franquet i Serra i Josep Morató i Grau, Víctor Brossa Sangermán, Antoni Bori i Fontestà, Josep Asmarats, Lluís Tintoré i Mercader, Ramon Rull i Puig, Josep Alemany i Borràs, J. Roca Jordà i Josep Roig Cordoní.

Santa Coloma, 1904

A la segona meitat del segle XIX, a la població de Santa Coloma de Farners —que el 1906 rebria el títol de ciutat— hi havia una certa tradició de sociabilitat cultural i festiva, que podem exemplificar en les entitats (cafès amb sala de ball) Casino Farnense (1866-1874) o Círculo de la Unión Farnense (1882-1892), més aviat afins al republicanisme; també la presència de guarnició militar afavorí la

27. *La Costa de Llevant*, any II, núm. 33 (18 agost 1895), p. 429-434.

creació d'una lògia maçònica (Progreso de Farnés, 1888-1893). Hi ha constància que en les entitats recreatives esmentades es duïen a terme, com era habitual arreu, vetllades que incloïen recitals de peces musicals i textos poètics, així com conferències o mítings.²⁸ El 1898 s'inaugurà el Círculo Columbense (popularment, «el Círcul», avui reconverit en Cercle Cultural Colomenc) i, a banda dels actes seriosos el dia de Nadal, s'organitza per al dia dels Sants Innocents un «concurso literario humorístico», amb premis divertits per a composicions que també ho havien de ser (sobre el fum, sobre la sogra...)²⁹

Però fou el 1904 quan la secció local de la Lliga Regionalista, en un moment de lluita per l'hegemonia, en convoca uns de seriosos. Els presideix el farmacèutic i escriptor de Vic Martí Genís i Aguilar (1847-1932), de cinquanta-set anys d'edat, mentor literari de qui actuà com a secretari del jurat i organitzador efectiu de l'acte, el mestre i poeta de Sant Hilari Sacalm Anton Busquets i Punset (1876-1934), que tenia vint-i-vuit anys.³⁰ En són vocals l'advocat, editor i escriptor barceloní vinculat a Blanes Joaquim Casas-Carbó (1858-1943); l'arquitecte i poeta Bonaventura Bassegoda Amigó (1863-1940);³¹ l'advocat, periodista i futur autor teatral Salvador Vilaregut i Martí (1872-1937); l'advocat i hisendat de Bordils Ignasi Prim de Balle (1872-1912), vicepresident del Centre Catalanista de Girona, i l'advocat colomenc Josep M. Bofill i Galtés (1872-1947), secretari de la Lliga Regionalista de Santa Coloma. El text de la convocatòria, inserida en el diari *Lo Geronés*, és explícit respecte al catalanisme d'aquesta i al moment de combat polític que es viu en l'àmbit local, així com sobre la naturalesa inèdita de l'acte:

28. Vegeu Sebastià GODAY, «Casino Farnense», *Ressò*, núm. 193 (juny 1986a), p. 12-13; Sebastià GODAY, «Círculo de la Unión Farnense», *Ressò*, núm. 194 (juliol 1986b), p. 10-11; Josep M. CASAS, «Santa Coloma de Farners: cobles, orquestres i músics (i)», *Ressò*, núm. 200 (març 1987), p. 26-28. El febrer de 1888 consta que participen en una vetllada del Círculo de la Unión Farnense els republicans barcelonins Emili Junoy i Gelabert (1857-1931) i Josep Miró i Folguera (1862-1938), redactors de *La Publicidad*, que excusen l'assistència del director, Eusebi Coromines i Cornell (1849-1919), i de Frederic Soler àlies *Serafi Pitarra* (1839-1895). S'intercalen peces musicals interpretades pel Quartet del Cafè Novedades, de Barcelona, amb discursos sobre «Educación de la mujer» o «Servicio militar obligatorio», i proses i poesies, algunes del mateix Frederic Soler o dels poetes humorístics Josep Barbany àlies *Pepet del Carril* o Josep Verdú àlies *Gestus* (1853-1865), i de l'autor local Salvador Capdevila, secretari de l'entitat. El catalanisme es manifestà, a pocs anys de distància, en contra del servei militar obligatori.

29. Vegeu nota 18. També, M. BORRELL, *El Cercle Cultural Colomenc: El «Círcol»: 1898/1983*, Santa Coloma de Farners, Ajuntament de Santa Coloma de Farners, 1998b; Rosa M. GIL (dir.), «Casinos, cafè i cultura. Cultura, educació i assistència del poble i per al poble», *Revista de Girona*, núm. 276 (2013) (dossier amb articles d'autors diversos).

30. Sobre Busquets, que trobarem en molts altres jocs, a la Selva i fora de la Selva, vegeu Narcís FIGUERAS, «Anton Busquets i Punset i la literatura catalana: la persistència de la Renaixença fins als anys 30», *Quaderns de la Selva*, núm. 18 (2006), p. 21-30.

31. Bassegoda projectà, entre moltes d'altres a les comarques gironines, la casa de la família Bofill (1906-1907), al carrer de Sant Sebastià, núm. 2, de Santa Coloma de Farners, de caire modernista i actual edifici de La Caixa.

La Lliga Regionalista d'aquesta població, *creada no per fer la política menuda, com molts se creuen, sinó per a contribuir a l'aixecament de l'esperit de la nostra idolatrada Catalunya*, creu que una de les accions més directes a la gran obra és l'espandiment de l'Art, la Ciència y la Poesia a nostra fayçó, ço és, ab caràcter veritablement nostre, sense enmatllevar-lo a estrangeria; contribuint, a l'ensemps al foment de la llengua que han usat, tenint-ho a gran honra, en ses capdals inspiracions Verdaguer, el geni de la Pàtria, y Petrarca, el poeta de l'Amor. Per ço avuy ab vertader goig crida als honorables conreadors de la parla catalana, als poetas y prosistas, a prendre part a la gran festa dels Jocs Florals que *per primera vegada* tindran lloch en la nostra vila, ajudant Deu, el 24 del propinent setembre, diada del Beat Dalmau Moner y primer jorn de l'anyal festa major.³²

S'hi ofereixen uns premis ordinaris, com ara la Flor Natural a una composició de tema lliure (o, en igualtat de condicions, que lloï «la vida quieta y dolça de la serralada montsenyenca ahont reposa la nostra població»), oferta per l'organització; un objecte d'art del rector de la parròquia, mossèn Pere Dalmau i Sala (1865-1928), a un treball que demostrí que «la fe catòlica és lo fonament y far de la verdadera ilustració», i un altre objecte d'art de la Lliga «a la mellor poesia sobre Pàtria; ja canti gestes o tradicions, ja s'hi noti l'expansió d'una ànima enamorada de Catalunya». I també uns d'extraordinaris: objectes d'art, medalles i una collecció de llibres, oferts pel vocal del jurat Joaquim Casas-Carbó (prosa lliure); el metge de Santa Coloma Joan Bofill i Galtés (1860-?), germà del secretari de la Lliga local (vers o prosa sobre la festa de Sant Sebastià); el comerciant colomenc Francesc Fontdevila àlies *Panxo*; «varis regidors de l'Ajuntament amichs de la Lliga» (cosa que fa pensar que hi estan en minoria; premien vers o prosa sobre un fet històric anterior a 1815), i l'empresari de Sant Hilari Sacalm, d'on seria alcalde, Tomàs Culí i Verdaguer (1877-1961), qui vol guardonar un «aplech de datos històrichs o impressions de les Guilleries».

La festa se celebrà el 24 de setembre, festa major. L'única crònica que hem localitzat no dóna detalls ni esmenta la presència de les autoritats. Era alcalde de la vila Manuel Barrera i Verdaguer, germà del també metge Tomàs Barrera, d'una família que mantingué enfrontaments amb els metges i advocats Bofill.

D'una importància remarcable resultaren els Jochs florals d'aquella vila, celebrats el dia de la Verge de la Mercè. La Fe, la Pàtria y l'Amor, lema sacratíssim de la institució desvetlladora del Catalanisme, siguí cantat ab vera poesia per poetes d'alta volada. [...] La Memòria del Secretari senyor Busquets y Punset y el discurs de gràcies d'En Joseph Ma. Bofill, celebrats; pro la nota culminant fou el discurs del president, D. Marti Genis y Aguilar, bellíssima

32. *Lo Geronés*, any XI, núm. 479 (3 juliol 1904), p. 2-3. La cursiva és nostra.

pàgina de prosa literària que donarem a nostres llegidors avants que cap altre periòdich.³³

En efecte, el mateix diari incloïa el 8 d'octubre el discurs de Martí Genís, en què simulava retòricament un vol d'ocell des de Vic a Santa Coloma per damunt de les muntanyes del Montseny i les Guilleries, i recordava Verdagner i el paper de la poesia en la recuperació cultural, que esdevé també social i política:

Entenen aqueix càntich solemniat, respirant el vent que gronxa els castanyers milenaris, pujant y baixant les feréstegues carenes d'eixos penyals, sembla que el geni de la Catalunya heroica aquí se'm mostra poderós y selvàtich, aquí s'aixeca altiu com s'hi aixequen les àguiles, aquí té son palau ferreny de torres basàltiques, invencibles y perdurables, si Déu ab un terratrèmol no esquartera la muntanya.

L'esperit legendari de les nostres llibertats exhalant-se pels colls d'aqueixos cingles, que per ací veuen les isles del mar, per allà las congestes del Canigó y del Puigmal, y per acullà les torres de cent viles y ciutats, sembla que té de somoure el cel y d'abrigar la terra ab llum de nova vida, de l'un a l'altre confi del reyalme nostre. La reivindicació de Catalunya en la noblesa de sos títols, la grandesa de son nom y la riquesa de sos drets, m'apar ací una batalla de nens; una joguina per homes de la nissaga que ha viscut els aires lliures y oxigenats, generadors de forsa y de vida, de las garrotxes pirenaïques o d'aquestes afraus del Montseny. [...] He besat la creu y he baixat de la muntanya, endevinant que la sort de Catalunya ja era tirada. L'ànima de mossèn Cinto ha abrigat ab la poesia de la fe y de l'esperansa totes aquestes serres y totes aquestes viles; y en les grans ciutats li alsen bronsos y marbres perquè han sentit en la seva peregrinació per Catalunya lo verb més pur, l'accent desconegut fins ara de l'art sublim que ha vindicat una llenga glorificant una pàtria. Des de la creu del Montseny, com l'almorratja que ell nos pinta en un càntich vessant a tots costats cintes y flors, la flayre dels seus versos, l'encant del seu esperit ha baixat a regarons fins a les llunyes planes, y el fluviol del pastor y la cansó del traginer creuant les Guilleries ja són els goits de l'amor o els goits de les Mares de Déu que n'havia tret l'estudiantet de Folgueroles.

Donchs la redemció artística, avensant-se a la redemció social, ja cuida assolir a la redemció política, puig és ben sabut que els pobles són lliures quan ne són dignes; quan ho mereix la seva cultura cívica. Oh! Com ha deixondat l'ànima artística de Catalunya la veu dels poetes, la veu de mossèn Cinto! En aquestes vessants de la muntanya que reben les alenades del mar, potser per un noble atavisme, fa pler de veürer com els pobles s'arregleren desseguida a n'aqueixa crida amorosa de l'art regenerador.³⁴

33. *Lo Geronés*, any XI, núm. 486 (1 octubre 1904), p. 3. Hi ha constància en premsa, també, d'un procés per una suposada agressió, el 1905, a l'alcalde Barrera per part dels Bofill, que es fallà a favor d'aquests. Vegeu *Diario de Gerona*, núm. 1889 (1 febrer 1906), p. 4.

34. *Lo Geronés*, any XI, núm. 493 (8 octubre 1904), p. 1-2.

Hi concorregueren vuitanta-dos originals, segons la premsa. Tenim una llista de lemes i títols i una llista, més breu, d'autors premiats, però no podem relacionar l'una amb l'altra, tret de molt pocs casos. Es premia, entre d'altres, el blanenc Joaquim Alemany i Borràs (1868-1943) pel poema «Tothom ho diu», elogi de les *teules* (galetes) de Santa Coloma. Era el premi dotat per F. Fontdevila àlies *Panxo* per un treball que cantés el que «més nom dóna a Santa Coloma». Panxo s'enfuria perquè no es premià el poema dedicat a la seva pomada i féu circular un pamflet que ens permet conèixer alguns dels textos. El dedicat a les galetes és reproduït físicament a la botiga on les venen i en algunes de les capses.

Prenen part als jocs el també blanenc Joan Ribas i Carreras (1875-1913) i el mestre Emili Serrat Banquells (1864-1912), que també trobàvem a Blanes. Altres premiats que hem intentat identificar (no sempre és possible i pot haver-hi errors en els noms) són: Manel Rocamora i Rivera (1863-1948); Manel Folch i Torres (1877-1928); mossèn Josep Paradedà i Sala (1878-1948), de Sant Sadurní d'Anoia, del Grup de Carner i la revista *Catalunya*; el mestre de Tona Ramon Jornet; l'amic íntim d'Anton Busquets, Eduard Girbal Jaume (1881-1947); Alcoberro (?); el lleidatà Felip Pleyan i Condal (1877-1934); l'escriptor i periodista de Mataró Salvador Llanas i Rabassa (1854-1928); un mossèn Llover (?), potser mossèn Josep M. Llovera i Tomàs, 1874-1949); el colomenc mossèn Ricard Aragó i Turon (1883-1963), fundador que seria de la Lliga del Bon Mot; el mestre i escriptor de Roda de Ter Josep Baucells i Prat (1862-1926); Pau Modolell i Sans, de Sant Vicenç dels Horts (1872-1942); la poetessa de Figueres Enriqueta Paler Trullol (1842-1927); la jove de Pineda Sara Llorens Carreras (1881-1954), que obtingué amb «Maternal» el seu primer guardó, i la jove de Llofriu Maria Gràcia Bassa i Rocas (1883-1961).

Hi ha constància d'uns segons Jocs Florals el 1922, durant el primer mandat d'un recordat alcalde progressista, Josep Carós i Vidal (1905-1935), promoguts per la revista local *Llevor*, d'orientació més aviat catalanista republicana, on intervenen també elements de la Lliga, com ara Josep M. Bofill i Galtés, l'excalde i diputat de la Mancomunitat Josep Fàbregas i Planas (?-1942) o el ja esmentat Tomàs Culí i Verdaguer. Els presidí Josep M. Folch i Torres (1880-1950) —Àngel Guimerà acceptà una presidència honorífica però no hi assistí— i hi actuà de secretari Lluís Comas i Xandri (1894-1941), impressor, secretari de l'Ateneu Popular i director de *Llevor*. Hi fou premiat el jove poeta de la Selva del Camp Ramon Blasi i Rabassa (1901-1980). Hi concorregueren, entre d'altres —per més que no coneixem les obres presentades—, Josep M. de Sagarra, Octavi Saltor, Eusebi Isern i Dalmau, Alfons Maseras, Josep Palomer, Ambrosi Carrión, Tomàs Garcés i Camil Geis.³⁵

35. A banda d'un full volander que edità la revista *Llevor* (Arxiu Comarcal de la Selva), és el mateix Camil Geis qui recorda anys després els participants. Vegeu C. GEIS, «José M. de Sagarra», *Revista de Girona*, núm. 56 (1971), p. 55-57 (sèrie «Los que encontré por el camino»).

Hostalric, 1904 - 1906/1908

A la vila d'Hostalric consta la celebració durant diversos anys de jocs florals, de 1904 a 1908. Quan s'explora la premsa de l'època aflora la personalitat que sempre hi està vinculada, el notari Domingo Pou i Lladó, fill de Palautordera i que havia estat ja notari de Centelles. Ho era d'Hostalric des de 1894 i simpatitzava obertament amb la Lliga i amb Solidaritat Catalana. Mentre ell va ser a Hostalric, es varen celebrar jocs florals en un període àlgid de l'impuls vers Solidaritat Catalana; amb tota seguretat —per les dades recollides—, els anys 1904, 1905 i 1906. El 1907 no ens consta que se'n fessin, probablement per les pertorbacions polítiques que hi hagué a la vila a causa dels enfrontaments entre solidaris i dinàstics i la destitució de l'alcalde catalanista, Domingo Falgueras. El 1908 consta que l'Ajuntament aprova la despesa de pagar un premi, però no en trobem cap notícia a la premsa. Aquell any sí que trobem la informació del trasllat del notari Pou i Lladó a Berga.³⁶ La premsa deixa constància del cartell de premis de 1904-1906 i del veredict.

El 1904, Pou i Lladó presideix el jurat com a persona rellevant de la població, però el secretari és el jove advocat (del despatx d'Ildefons Sunyol), poeta i catalanista barceloní, Arnau Martínez Serrià, a l'adreça del qual, a Barcelona, cal enviar les obres. Eren vocals del jurat el metge de Sants Jacint Laporta i Mercader (1854-1938), el també metge i poeta Ramon Enric Bassegoda i Amigó (1856-1921), el poeta Jeroni Zanné i Rodríguez (1873-1934), el també poeta d'Esplugues i amic de Zanné i de Pin i Soler Pere Riera i Riqué (1862-1938) i l'advocat i propietari d'Hostalric Enric de Pons (de can Paraire), fill d'un diputat provincial. Pin i Soler dotarà un dels premis el 1905. A banda dels membres locals (Pou i de Pons), sembla haver-hi connexions entre els membres de la colla, vinculats a la revista *Juventut*.

La festa té lloc el 3 de juliol, per la festa major de la vila, sota l'organització de l'Ajuntament. La reina de la festa fou la senyoreta Concepció de Trincheria, filla del metge de la població. Hi obté la Flor Natural Joan Mercader Vives (†1944), pels seus sonets *Ofrenes*; el premi ofert pel rector (pregària a la Verge dels Socors) recau en el també prevere Pere Vives; el premi dotat per l'Ajuntament (poesia històrica o patriòtica) se l'enduu Anton Busquets i Punset; el de la Cambra Agrícola de l'Empordà, amb delegació a la vila (glòries del sometent català), és per a Ramon Surinyach i Senties (1881-1964); el que ofereix per a un tema lliure el baró de Quadras, propietari de la zona, el recull el poeta i redactor de *Juventut* Xavier Viu-

36. Sobre Hostalric, la primera providència és consultar Montserrat DURAN, Josep JUANHUIX i Ramón REYERO, *Hostalric*, Girona, Diputació de Girona i Caixa de Girona, 1990, coll. «Quaderns de la Revista de Girona. Monografies Locals», núm. 31. Vull agrair a Ramon Reyero l'aportació d'informació sobre les actes municipals i sobre la vida política de la població en aquells anys. Pel que fa al notari Pou i Lladó, publicà almenys un article en què es declara catalanista (defensa l'evolució d'acord amb els nous temps del sometent, del qual era responsable a Hostalric). Vegeu D. POU I LLADÓ, «Per a rectificat», *Juventut*, any v, núm. 226 (9 juny 1904), p. 363-364.

ra i Rius (1882-1947); el premi que dota Joan Soler de Vidal, propietari local i fill de notari (poesia sobre la defensa d'Hostalric contra els francesos el 1810), va a parar a mossèn Joan Clapés i Corbera (1872-1939), de Sant Andreu de Palomar; el premi de Trinitat Cuyàs, propietari d'Hostalric, Fogars i Massanes (tema lliure), l'obté Lluís Salvador i Sarrà, advocat de Malgrat. Resta desert el premi del jurat a una «elegia a l'antiga grandesa d'Hostalric».³⁷

El 1905 els presideix l'advocat Miquel Laporta i Mercader (1866-?), germà de Jacint. I exerceix la secretaria, costum força habitual, el guanyador de l'any anterior, Joan Mercader Vives. En són vocals Arnau Martínez i Serrià, el notari Domingo Pou i Lladó, Oriol Martorell, l'arquitecte d'Alella Josep Pujol i Brull (1880?-1936) i Jaume Puigjermanal Colomer, antic alcalde i hisendat d'Hostalric.

Se celebren el 2 de juliol i n'és designada reina Maria del Pilar Vendrell i Pons. L'alcalde és encara Domingo Falgueras, però hi consta com a alcalde accidental Lluís de Trincheria Güitó. Doten premis (objectes d'art o llibres de Pin i Soler, *La família dels Garrigas* i *Sonets d'uns i altres*) l'Ajuntament, per a una poesia històrica o patriòtica; el baró de Quadras (tema lliure); Josep Pin i Soler (quadret en prosa); D. Pou i Lladó (estudi sobre història d'Hostalric); Antoni Pujol (tema lliure); Joaquim Falgueras, propietari, nebot de l'alcalde, promotor de la festa a Pitarra el 1887 (pregària a la patrona, la Verge dels Socors); el jurat, per a un aplec de sonets; el sometent (poesia sobre un fet gloriós del sometent català), i la Cambra Agrícola de l'Empordà (prosa sobre els beneficis de l'agricultura).

Sabem per la premsa que la Flor Natural oferta per l'Ajuntament fou per a Antoni Aymamí i Serra (?), i que hi obtingueren altres premis, no sabem quins ni amb quines obres, els ja coneguts mestres i poetes Antoni Busquets i Emili Serrat, Josep M. de Nadal i Ferrer (1883-1972), Pere Salom i Morera (1883-?) i Francesca Torrent (1881-1958), d'Agullana.³⁸

El 1906 tornà a presidir-los el notari Pou i Lladó i en fou secretari Josep Gomis i Oromí, llavors mestre d'Hostalric. En són vocals, en aquesta ocasió: l'hisendat Magí Sandiumenge i Puig (1884/1885 - 1930), el ja esmentat advocat Lluís Salvador i Sarrà (premiat el 1904), l'advocat Victori Bisbal i Ridaura, Manel López i Coll (del Centre Escolar Catalanista) i Francesc Flaquer (probablement de Granollers).

Entre els patrocinadors de premis trobem, a més dels habituals en edicions anteriors, el marquès de Camps (Carles de Camps i Olzinelles, 1860-1939; com Sandiumenge, vinculat a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, patronal dels hisendats); l'alcalde Falgueras i el nebot; Puigjermanal, i el notari Pou i Lladó. La

37. *Lo Geronés* (5 maig 1904), p. 2 (cartell); *Lo Geronés* (10 juliol 1904) (breu crònica); també a *Gent Nova*, any VI, núm. 138 (10 juliol 1904).

38. *Lo Geronés* (13 maig 1905) i *El Poble Català* (8 juliol 1905), p. 35 (cartell); *Lo Geronés* (24 juny 1905) (veredictes; títols i lemes); *Lo Geronés* (1 i 15 juliol 1905) (noms d'alguns premiats).

festa se celebrà, com sempre, el 2 de juliol i la reina fou Maria de Quadras, filla del baró de Quadras, propietari a la zona. Aquest any sabem que es reberen cent vuitanta-nou composicions i que fou l'advocat i escriptor Joaquim M. de Nadal i Ferrer, fill del qui havia estat alcalde de Barcelona Nadal i Vilardaga i que ja havia estat premiat l'any anterior, qui recollí la Flor Natural per un poema titulat «La terra», que hem localitzat publicat a *Memorandum* (8 juliol 1906). També hi foren premiats l'incombustible Francesc Ubach i Vinyeta (1843-1913), el segarrenc Josep Iglesias Guizard (1873-1932); un Casaramona (?), potser Josep Casaramona i Dalmau, autor d'uns *Assaigs*, de 1908, de prosa literària); Alfons Sans i Rossell (1880-1948), i un Carrera i Navarro (?). El discurs presidencial de Pou i Lladó no deixava lloc a dubtes, segons la premsa: «vibrant y hermós parlament que terminà ab un himne fervent a la Solidaritat catalana».³⁹

Com hem dit, el 1907 es produïren incidents previs a les eleccions a diputats al Congrés entre partidaris dels partits dinàstics (del conservador Ruiz de Grijalba, diputat pel districte gironí de Vilademuls en diverses ocasions) i els solidaris de la localitat, com en altres poblacions de la comarca. L'alcalde catalanista Falgueras fou destituït pel governador. No degueren celebrar-se jocs. El 1908 tampoc no consten a la premsa, bé que l'Ajuntament els preveia.⁴⁰

Viladrau, 1905

A la vila montsenyenca de Viladrau, pertanyent al partit judicial de Santa Coloma de Farners i a la província de Girona, tot i la seva orientació clara vers Osona, lloc d'estiueig d'una nodrida i primerenca colònia de barcelonins de relleu (que s'ha mantingut, en part, al llarg del temps), se celebraren, el 1905, uns jocs florals promoguts per un dels seus estiuejants il·lustres, el poeta i polític Jaume Bofill i Mates (1878-1933). Bofill pertanyia a una família amb arrels i propietats a la localitat i, com és sabut, sota el pseudònim de Guerau de Liost fou autor de la gran idealització noucentista del Montseny en el poemari *La muntanya d'ametistes* (1908), prologat per Eugeni d'Ors. Aquests jocs han estat tractats pels investigadors a partir de correspondència o de papers privats dels autors rellevants que s'hi relacionen (Josep Carner o Jaume Bofill).

Foren, doncs, els estiuejants els qui sol·licitaren a l'Ajuntament poder celebrar el 20 d'agost els Jocs Florals, i l'*excusatio non petita* que conté la sol·licitud és molt eloqüent respecte a la consideració que tenia aquella festa: volen celebrar-la «no

39. *Lo Geronés* (30 juny 1906) (veredict); *Lo Geronés* (7 juliol 1906) i *Art Jove*, núm. 13 (15 juny 1906) (breu crònica).

40. Vegeu M. DURAN, J. JUANHUIX i R. REYERO, *Hostalric*, Girona, Diputació de Girona i Caixa de Girona, 1990, p. 21-22.

con carácter político, sino como medio de distracción para la numerosa colonia veraniega, y para que sirviera de atractivo en beneficio de los intereses de este pueblo».⁴¹ Bofill i Mates hi actuà com a secretari, però consta que Josep Carner animà molts companys i coneguts a participar-hi, i entre ells dos «amaniren», segons que sembla, el resultat. Presidí el jurat —tot i que sembla que no anà a Viladrau a la festa— l'escriptor mallorquí Joan Rosselló i Crespí (1854-1935), que preparà per a l'ocasió un discurs que després inclogué amb el títol «Brosta tardana» en el seu llibre *Ruralisme* (1908). N'eren vocals Jaume Massó i Torrents (1863-1943); Emili Guanyavents i Jané (1860-1941); l'advocat i escriptor Claudi Planas i Font (1869-1931), secretari de l'Ajuntament de Barcelona; Jaume Novelles de Molins (1866-1939), propietari de la masia La Sala de Viladrau, d'on era fill el cèlebre Serrallonga, i el poeta Joan M. Guasch i Miró (1878-1961).⁴²

Els jocs es varen celebrar en un espai a l'aire lliure, del qual tenim una descripció a càrrec de Jaume Bofill i Ferro (1893-1968), cosí del poeta Bofill i Mates i quinze anys més jove. Per a aquest van representar la coneixença, transcendental, del poeta Josep Carner:

Era un matí de festa major de poble. A la tarda es celebraven els jocs florals, jo davallava de la casa solitària a muntanya [...] com embriagat d'adolescència, de futur i de joia matinal, vers una cosa, no sabia ben bé quina, que presentia al capdavant d'aquella lírica caminada. [...] [I] feia camí resoludament amb l'estranya fe que jo potser trobaria el Poeta, un d'aquells herois, al primer tombant de la sendera.

Però no fou en un tombant de la sendera, sinó ran de l'arc de ramatge amb banderes que donava accés a la terrassa (coberta també amb verd i tota impregnada d'aquella olor amarga d'agonia vegetal de les sales ornamentades amb tot de ramatge enyoradís del bosc viu i olorós) on s'havia de celebrar la festa poètica, allí, ran d'aquella porta, com si m'esperés per introduir-me en un món més delitós que el nostre, vaig endevinar tot seguit, el Poeta, l'Heroi, al qual acompanyava, com si, eixit per a mi de la seva crisàlide, s'aureolés també aleshores d'una gloriosa predestinació, Guerau de Liost.

41. Arxiu Municipal de Viladrau, *Llibre d'actes*, 4, 25.VI.1905. L'Ajuntament els autoritzà i dotà un premi, l'Englantina, per a un poema històric o descriptiu «de asuntos y datos de Viladrau».

42. Per aquests jocs, vegeu Jordi CASASSAS, *Jaume Bofill i Mates, 1878-1933: L'adscripció social i l'evolució política*, Barcelona, Curial, 1980; Jaume AULET, *Josep Carner i els orígens del Noucentisme*, Barcelona, Curial, PAM, 1992, p. 173-178 (sobretot p. 177, n. 138: Emili Guanyavents es queixa d'haver vist ja publicat el veredict sense haver estat ell consultat, tot i ser suposadament jurat); A. MANENT i J. MEDINA (ed.), *Epistolari de Josep Carner*, vol. 1, Barcelona, Curial, 1994, p. 83 (carta J. Bofill i Mates, 5 setembre 1905); J. M. PUIGVERT, «El agua y el ocio como terapia de salud. Las colonias de veraneo en la Catalunya interior (1860-1936)» (en preparació; agraeixo a Joaquim M. Puigvert que m'hagi comunicat el seu treball en curs). També, sobre Joan Rosselló, vegeu Margalida PONS i Maria Isabel RIPOLL, *Joan Alcover, Miquel Costa i Llobera i els llenguatges estètics del seu temps*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat; [Ciutat de Mallorca], Universitat de les Illes Balears, 2007, p. 129.

Aquell dia, l'haver conegut Josep Carner fou per a mi com si, culminació del meu fantasieig, m'hagués realment trobat en presència d'un semidéu, d'un personatge fabulós. Però Carner va ser, altrament, qui va treure'm de la pura fantasia i em va fer entreveure que les lletres eren també disciplina i ofici. A mi, com a tants d'altres, i potser al propi Guerau de Liost.⁴³

Quant a la participació, es reberen cent vint-i-set originals. Hi enviaren poemes i foren premiats M. Antònia Salvà, Rafael Masó (premi i accèssit), Emili Vallès, Josep Carner o Miquel Costa i Llobera. Aquest darrer, conspicu representant —com el ja esmentat Joan Rosselló— de l'escola mallorquina, tan valorada pels noucentistes, hi guanyà la Flor Natural amb el poema «A Cabanyes», que inclogué en l'emblemàtic recull *Horacianes* (1906). Pel que fa a Josep Carner, hi guanyà l'Englantina amb els poemes *De la meva cistella*, el premi dotat per Andreu Iglesiàs i un accèssit a un altre dels premis; la Viola no s'adjudicà.

A banda de la Flor Natural (tema lliure), l'Englantina (tema viladrauenc) i la Viola (tema religiós, sobre el patró del poble, sant Martí), es dotaren premis amb col·leccions de llibres i objectes artístics per a poesies de tema lliure o humorístic, a una elegia d'una mare a la memòria del seu fill (que quedà desert), a una «colecció de llegendes y tradicions del Montseny» o a una «oda a les glòries militars de Catalunya». Sabem que hi participaren, també, Josep Roig i Raventós o mossèn Llorenç Riber, però, com en altres casos, es fa difícil assignar tema o títol de les composicions rebudes o premiades a un autor concret.⁴⁴

La colònia d'estiuejants solia contribuir a les millores urbanes que la població necessitava, cedint terrenys per a l'escola, aportant recursos, adobant espais... N'era un dels primers membres el doctor Valentí Carulla Margenat (1864-1923), rector de la universitat i cap del districte escolar de Catalunya, a qui les poblacions del voltant recorrien per trobar suport a l'hora d'obrir o ampliar les seves escoles (és el cas de la veïna Arbúcies, on encara porten el seu nom). Coincidint amb els jocs florals de l'estiu de 1905, la colònia volgué fer gala de la seva generositat i tenir present, a més dels convidats forasters, la gent del lloc; ho féu, però, exhibint una actitud de paternalisme extrem. Vegem-ho:

43. J. BOFILL I FERRO, *Poetes catalans moderns*, ed. a cura d'A. Susanna, pròleg d'A. Manent, Barcelona, Columna, 1986, p. 115-116. Bé que els jocs consten celebrats el 20 d'agost, Bofill i Ferro els relaciona amb la festa major de Viladrau (habitualment, el 8 de setembre). Carner, cisellador de versos i poeta «professional», acaparador de premis als jocs florals «de fora», fa veure a Bofill i Ferro, almenys així és en el record d'aquest uns anys després, el caràcter no «eteri» sinó «artesanal» de la dedicació poètica.

44. Els títols dels treballs objecte de premis i accèssits, bé que no el nom dels autors, els hem localitzat a *El Tradicionalista*, núm. 128 (28 agost 1905). Dies més tard es rectifica «Pau Riera» per «Francisc Riera».

Aprofitant la festa dels Jochs Florals se celebrarà com una part de la mateixa un Concurs, exclusiu per als de VILADRAU, en lo que es concediran pel Jurat que oportunament se nomenarà, els següents premis a la virtut:

a) Cent pessetes que ofereix En Carles Baró al fill o filla que mellor s'hagi portat ab els seus pares.

b) Cent pessetes que pel mateix objecte dóna En Valentí Carulla.

c) Cent pessetes ofertes per En Pau Riera, que seran adjudicades a la viuda que ab sos guanyats personals hagi ben criats y pujats major nombre de fills.⁴⁵

Els jocs documentats a Viladrau són, doncs, com veiem, una operació sorgida en exclusiva de la colònia de forasters barcelonins, en què la població local no participa més que com a destinatària d'uns guardons sense cap relació amb la literatura. Són rellevants en el context del «rescat», diguem, dels autors mallorquins per part del grup noucentista.

Amer, 1909

Es convoquen uns jocs florals a Amer el 1909. Novament hi retrobem un factòtum habitual o molt conegut dels certàmens literaris d'arreu, Anton Busquets i Punset (1876-1934), que aleshores hi havia estat destinat com a mestre públic interi (no farà les oposicions fins al 1912).⁴⁶ Busquets era natural de Sant Hilari Sacalm i havia tingut una actuació com a mestre privat en escoles catalanes a Barcelona i l'Hospitalet de Llobregat, on dirigí la revista *Ressenya Literària*. La seva obra literària passà de la poesia floral (en què fou un prototip en què sembla que Rusiñol s'inspirà per als personatges de la sàtira *Els Jochs Florals de Canprosa*) a la narrativa de caire rural, i és autor de diverses novel·les i aplecs de narracions, sempre inspirades per un catalanisme conservador i catòlic no alterat per l'evolució estètica dels anys vint i trenta.

A Amer, com pertot on estigué, desplegà una enorme activitat sociocultural (Festa de l'Arbre, vetllada d'homenatge a Guimerà, classes per a adults, activitats formatives amb els mestres de la zona a Santa Coloma de Farners, articles a *El Magisterio Gerundense*, excursions escolars...); entre aquestes hi hagué els Jochs Florals de 1909, per als quals aconseguí de mobilitzar les «forces vives» de la localitat i subcomarca. Amer era una població prou rellevant, amb el record del seu monestir, amb un terme molt gran (del qual el segle xx es desglossà l'actual municipi de Sant Julià del Llor i Bonmatí), amb notaria, regentada per un personatge important, Joan de Porcioles, i a la zona hi havia determinats propietaris rurals i forestals i industrials de pes (de filiació més aviat carlina).

45. *Lo Geronés*, any XII, núm. 531 (1 juliol 1905), p. 1 (cartell).

46. Sobre Busquets, vegeu Figueras (2006). Vegeu referència completa a la nota 30.

La premsa carlina (*El Tradicionalista*) publicà el cartell encapçalat per un text, de la mà de Busquets, de tons moderats pel que fa al catalanisme i fent èmfasi en la bellesa i la poesia:

A una colla de devots de les arts, els ha semblat que tindria bella acollida en la riolera vila d'Amer, centre de les muntanyes més típiques de Catalunya, la poètica y culta festa de l'Amor y la Poesia; y per ço ens ha elegit per a constituir-nos en Comissió Organitzadora y cuidar de que la institució del Gay Saber tinga un bell florir y un esplèndid granar entre nosaltres. A n'això anem y, plens de bona voluntat y d'entusiasme, hem començat els preparatius, logrant de distinguides autoritats, de personalitats sobresortints y de particulars aymants de lo Bo y de lo Bell, els premis que s'adjudicaran en el cerimoniós torneig que tindrà lloch en el segon dia de la Festa Major, 16 de vinent agost.⁴⁷

També se'n féu ressò el setmanari estiuenc *L'Estiuada*, de Sant Hilari Sacalm, que remarcà els premis de temàtica local dotats per influents potentats de la comarca:

S'ha publicat el cartell dels Jochs Florals d'Amer, primer any de sa instauració. S'ofereixen varis y valiosos premis, entre ells dos que tenen importància immediata per la nostra comarca, el de la Sra. Viuda de Burés «a la composició poètica que ab més alta volada y llum d'inspiració canti al grandios Pasteral» y l'altre el concedeix el Sr. Cendra al mellor treball que tracti quelcom que fassi referència a les Guilleries. És secretari del Jurat calificador el nostre distingit compatrici y estimat redactor En Anton Busquets y Punset, al qual dehuen enviar-se tots els treballs, avans del primer d'Agost.⁴⁸

Formaren el jurat (anomenat solemnement *consistori*) el poeta recentment designat Mestre en Gai Saber Joan M. Guasch i Miró (1878-1961), com a president, i el notari d'Amer, natural de Crespià, Joan de Porcioles i Gispert (1866-1932), com a vicepresident; Busquets actuà com a secretari i n'eren vocals el mestre de Sant Feliu de Pallerols, fill de Manlleu i folklorista, Joaquim Sans i Quintana; mossèn Miquel Blanch i Canta (1853-1913?), rector de la veïna parròquia de les Encies; Antoni Ayguadé (?), i l'hisendat d'Amer Josep Llapart i Planiol (?-1933). Hi havia, però, a més, una comissió organitzadora de prohoms locals presidida per Josep Oliveras i Carles (1873-?), que tenia també Busquets per secretari i que formaven el jove i futur farmacèutic Fèlix Rigau i Dalmau (1889-?), fill d'alcalde i diputat, i els fills de potents famílies hisendades locals Joan Giralt i Corominas

47. *El Tradicionalista*, núm. 149 (3 juliol 1909). També se'n féu ressò *La Vanguardia* (4 juliol 1909), p. 8: «Debida a algunos devotos de las artes, especialmente del laureado poeta don Antonio Busquets Punset, este año, por primera vez, se celebrará la fiesta de los Juegos Florales en Amer, habiéndose publicado el cartel anunciador, que ofrece doce premios.»

48. *L'Estiuada*, núm. 15 (9 juliol 1909), p. 4.

(1884-?) i Ramon Colomer i Moret (1886-?). La impressió és que amb aquests avals la proposta de celebrar jocs i de dotar premis havia de tenir bona entrada a totes les cases influents de la rodalia.

En efecte, dotaren els premis un seguit de propietaris, comerciants i industrials de la zona. S'oferia una Flor Natural (honorífica) a una poesia de tema lliure i la resta de premis alternaven ja l'objecte artístic amb els premis en metàl·lic. L'Ajuntament ofería cinquanta pessetes per a la millor poesia patriòtica o sobre Amer; el farmacèutic i diputat Narcís Rigau i Fortet (1851-?) dotava un premi per a una poesia religiosa o dedicada a la devoció local, la Verge dels Dolors; l'hisendat marquès de Camps (Carles de Camps i Olzinelles (1860-1939), que ja hem trobat a Hostalric) ofería objecte artístic a una composició en vers o prosa de tema lliure; l'hisendat i fundador de la colònia que duu el seu nom, Manuel Bonmatí de Cendra (1853-1914), dotava un premi de cinquanta pessetes per a una prosa sobre costums comarcals; Eulàlia Regordosa, vídua Burés, de les indústries Burés d'Anglès, premiava un poema dedicat al «grandiós Pasteral»; el notable propietari forestal Tomàs de Cendra i Terrades (1864-?) dedicava cinquanta pessetes a premiar un text en vers o prosa sobre les Guillerries «preferint-se en igualtat de mèrit el que canti les seves bosquíries y serralades o bé la vida dels seus típics bosquerols» (la mà de Busquets novament en la redacció, els seus temes obsessius); unes altres vint-i-cinc pessetes les ofereixen uns germans Franch per un poema sobre treball, virtut i família en memòria del seu pare difunt; Josep Junquera i Rusalleda (1882-1934), hisendat i agricultor, vol premiar un treball sobre la necessitat, ben pràctica, d'«instalar bons femers per a la millor producció de les terres»; no queda enre el també gros hisendat local Josep Colomer Sallent, que vol dedicar un premi sense concretar «al millor treball que demostrí que ara, ab motiu de la formació del Catastre Parcelari, no és prudent carregar els tributs als propietaris-agricultors que tenen en bon estat de conreu y explotació ses hisendes, ans bé estimular-los ab distincions per sos cuydados, activitat y talent que els mateixos despleguin»; unes «senyoretetes d'Amer» doten un premi a una poesia amorosa, i, finalment, la casa Costa, de Sant Feliu de Pallerols, amb visió de futur sobre la promoció dels productes locals, ofereix «una monumental llangonissa per la millor poesia de caràcter festiu que canti l'excelència de les llangonisses elaborades ja de temps antich en aquella vila de la Vall d'Hostoles».⁴⁹

Un aspecte destacable del cartell és la referència a la llengua. Les composicions, de les quals es diu que han de ser «rigurosament inèdites», han de ser escrites

49. El cartell aparegué publicat, com hem dit, a *El Tradicionalista* el 3 de juliol de 1909. El premi de la «llangonissa», però, cridà l'atenció de la premsa satírica. Al *Cu-cut!*, núm. 386 (14 octubre 1909), *Lleixiu* (Manuel Folch i Torres) feia broma sobre el «patriòtich exemple que acaba de donar a Catalunya un excelent patrici, concedint en els Jochs Florals d'Amer una colossal llangonissa de Vich, que pesava una pila de terses, a la qual han obtat les plomes millor trempades de la nostra poesia contemporània».

«en modern català literari, a excepció dels temes científics». S'accepta, doncs, una distribució de funcions, de caràcter diglòssic, és a dir, que un veterinari o un advocat puguin escriure en castellà les seves aportacions no poètiques, cosa que també és il·lustrativa del caràcter tradicionalista de la convocatòria i del paper que s'assigna a la literatura.

La festa, per algun motiu (potser per no haver rebut prou obres), no va poder celebrar-se a l'agost. El veredictes publicat a *La Veu de Catalunya* (27 setembre 1909) indica que se celebrarà el diumenge 3 d'octubre, festa del dit «Roser de tot lo món», a les tres de la tarda. Sabem que la reina de la festa fou Montserrat Bonmatí, «filla de nostre estimat amic y Jefe Provincial» (es refereix als tradicionalistes, al partit carlí), a qui acompanyà Maria del Carme Cendra, filla de l'hisendat Tomàs de Cendra. Disposem del discurs presidencial de Joan M. Guasch, atès que Busquets s'ocupà de fer-lo publicar a *L'Estiuada* (núm. 42, 4 agost 1911); es tracta d'un elogi de les muntanyes com a reservori de la «Tradició», cosa que devia agradar als patrocinadors tradicionalistes.

Pel que fa als premiats, només sabem que la Flor Natural (a més del premi en metàl·lic dotat per l'Ajuntament) recaigué en l'amic íntim de Busquets, l'escriptor gironí Eduard Girbal i Jaume (1881-1947), i que hi foren premiats també l'escriptor i historiador de l'art, futur director dels museus del país amb la Mancomunitat, Joaquim Folch i Torres (1886-1963); Pere Ferrés i Costa (1888-1915), periodista, mestre i poeta, que moriria com a combatent voluntari català al front del Somme, a la Primera Guerra Mundial, i un per a nosaltres desconegut Faust Calsals i Bové.⁵⁰

En definitiva, es tracta d'una convocatòria a mida de les elits agràries i industrials de la zona, que Busquets sap accontentar i de les quals obté suport. La literatura hi queda en un segon terme davant d'altres interessos, els polítics i els de les dites *forces vives*, que val la pena tenir en compte a l'hora d'estudiar aquesta mena d'activitats al territori.

FINAL

Si fem una recapitulació final, ens adonem d'una sèrie de concomitàncies i de particularitats entre els diversos jocs que hem comentat (també farem referència a alguns altres que no hem tractat amb detall), i podem establir un contrast amb les idees generals respecte als jocs florals territorials amb què obríem la nostra aportació.

50. *El Norte* (que substituï com a diari carlí de Girona *El Tradicionalista*) informava (núm. 12, 14 gener 1910, p. 2) que la Diputació havia acordat adquirir vint-i-cinc exemplars de «los trabajos literarios de dos autores premiados en los juegos florales de Amer». No hem localitzat cap publicació específica però pot tractar-se d'un ajut a llibres de poemes publicats per aquests dos autors (Girbal? Folch?).

Pel que fa als convocants, hem vist casos diferents. Des dels obertament catalanistes i bèl·ligerants en el context local, fins electoral, com ara els de Santa Coloma i Hostalric —o encara els una mica anteriors de Blanes—, fins a casos en què això queda més temperat, com un rerefons no dit, com a Viladrau, o bé clarament a Amer, on l'element tradicionalista és present en l'ambient. En aquest sentit, cal posar en relació el cas d'Amer amb les celebracions catòliques constantinianes (de l'edicte de Constantí del 313) que tindran lloc a Sant Hilari Sacalm el 1913, amb jocs florals inclosos, processó de torxes i un bisbe vingut de Cuba, sota l'impuls de mossèn Joan Muntal, promotor de l'ermita del Nen Jesús de Praga, i amb el suport de la colònia d'estiuejants més aviat afí al catolicisme més conservador i els grups de Defensa Social barcelonins. Igualment, el 1921, a Breda, els jocs tenen l'interès de resultar un compromís entre els catalanistes i els monàrquics «salistes» (d'Alfons Sala) en pugna a la població.

Un aspecte que també és important és la relació que s'estableix amb la població local. D'una banda, pel que fa als «elements actius» en la promoció i l'organització de certàmens i jocs, hi pesen d'una manera rellevant mestres i sacerdots, advocats i notaris, al costat dels fills joves de les grans famílies hisendades (de vegades estudiants o ja graduats en lleis, també, per a la gestió dels patrimonis). La impressió general és que els jocs tenen força a veure amb «població trasplantada», sigui per raons de feina (professionals esmentats), sigui per al lleure o l'estiueig. En aquest darrer cas, si bé són un brou de cultiu per a l'extensió de les idees catalanistes, fan la impressió de temperar certes efusions, potser per la pluralitat del personal que s'aplega en les colònies d'estiu o establiments hotelers, de l'alta societat catalana, espanyola i estrangera (Sant Hilari, Viladrau...), amb possibles idees divergents sobre el «plet» català. En tot cas, els jocs en el marc local són una ocasió més d'experimentar el contrast de l'alteritat per part dels participants «urbans» (colònies d'estiueig) o dels «autòctons instruïts», els quals o bé mostren una relació amb els locals de to fortament patriarcal (Viladrau) o bé els proposen com a objecte de tractament literari (els «típics bosquerols» a Amer). Igualment, els jocs i certàmens són espais poderosos de sociabilitat burgesa, per mitjà dels quals molts sectors —i en especial les dones— s'insereixen en el moviment més polític i adquireixen una «mirada» catalanista.

Únicament a Viladrau, per la rellevància dels participants i l'actitud militant dels factòtums (Bofill, Carner), la literatura, en el sentit fort de la paraula —i dins les limitacions que sempre uns jocs florals estableixen (temes tancats...)—, podem dir que hi té un cert paper, al costat dels aspectes socials i polítics que hem volgut posar en relleu. Els Jocs Florals de Viladrau, com ja hem comentat, s'insereixen en el procés d'afermament de l'estètica noucentista i de promoció del model de l'escola mallorquina (com ha estudiat Jaume Aulet).

El model de jocs florals al territori sembla afeblir-se, però es reprèn de seguida, i l'estiueig continua exercint un paper d'estímul. A Lloret se'n celebren el 1914

(amb motiu de l'acabament de les obres de restauració de l'església parroquial): hi són premiats novament autors mallorquins (Miquel Ferrà, Llorenç Riber...) i Ruyra hi fa un discurs a favor de les belleses del litoral i de la denominació que apadrina, Costa Serena (no Costa Brava, que s'anava afermant des de 1908); i se'n tornen a fer el 1920, en què Josep Carner, que estiujejava a la vila, hi té un paper central i amb participants com ara Marià Manent («Cançó trista»), Joan Draper, Lluís Valeri, Lluís Bertran i Pijoan, Joaquim Folch i Torres, Clementina Arderiu, Carles Riba, Jaume Bofill i Mates, etcètera. Encara als anys vint en trobem a Caldes de Malavella (on la presència del turisme termal és clau) i a Cassà de la Selva (1922), animats per grups de seminaristes i d'activistes catòlics i pel que podem anomenar el *Noucentisme sacerdotal* gironí (mossèn Lluís G. Pla, mossèn Feixes...). Els anys trenta són també patrimoni de grups conservadors i catòlics en moltes poblacions (Santa Coloma, Blanes), bé que no sempre (Arbúcies).

Si ens fixem en la tipologia de premis, són molt clàssics: tot i que afloren tímidament els «temes lliures», són majoritaris els temes tancats i l'orientació a temàtiques locals (devocions locals, quadres de costums «llevantines» o muntanyenques), amb una presència de temes històrics (sempre anteriors a 1810 o 1815 per no tocar l'ull de poll de les guerres civils carlistes del segle XIX) i, avui diríem, de promoció econòmica. Cal destacar els elogis del «producte local» (galetes a Santa Coloma, embotits a Amer), que, si d'una banda poden significar elements de modernitat i de vinculació a la presència o atracció de forasters, de l'altra indiquen la subjecció a interessos econòmics locals forts. El mateix es pot dir de les indicacions de premis a elogis de la presa del Pasteral (Amer, clau per a la indústria tèxtil de la zona) o de la il·luminació elèctrica (Blanes): posar en relleu les novetats «modernes» per part de patrocinadors de premis que són promotors o principals beneficiaris d'aquelles. Per la resta, la potència de la propietat rural i forestal a la comarca no pot deixar de tenir una transposició en el patrocini dels premis, com hem vist una mica pertot, però sobretot a Hostalric i a Amer. La presència de sacerdots és gran a tot arreu, entre els patrocinadors sempre, en els jurats i entre els guardonats.

Només a Amer (1909) afloren els premis en metàl·lic, que havien estat objecte de debat a Barcelona i que tenien un paper en la professionalització, limitada per les condicions de la mateixa institució dels jocs, dels autors que hi concorrien. Són coneguts casos d'acapament de premis d'aquest estil per part d'autors, com ara Josep Carner, amb clara voluntat de viure de la literatura. La dotació de premis per part d'entitats culturals es dona més a Blanes i no tant a l'interior; a Hostalric, ho fan la potent Cambra Agrícola de l'Empordà, amb seu a la vila, i el sometent local, en vies d'acostar-se o de ser aprofitat pel catalanisme.

En definitiva, doncs, trobem un panorama més aviat continuista, amb aspectes que a Barcelona eren discutits i que aquí són plenament vigents; amb petites innovacions en els temes i els premis (en metàl·lic), i amb una participació relle-

vant de les dites *forces vives* i de les famílies, negocis o indústries econòmicament potents de la població o comarca. Es constata i reforça la visió dels certàmens literaris com a peces en l'expansió del catalanisme, amb el matís —que caldria estudiar més— de l'apropiació o intervenció per part de sectors catòlics, monàrquics o carlins, que no renunciïn a tenir també «els seus jocs» o prendre-hi part, en tant que festa social rellevant a cada localitat.

Tal com va escriure Jordi Castellanos el 1988, estudiar els jocs florals vol dir «enfrontar-se a la funció que les classes dirigents de l'època assignaven a la literatura catalana», en aquest cas la veiem posada al servei d'altres interessos. I, per més que els autors sentin un momentani «afalac social», l'activitat que els jocs signifiquen comporta una «forta càrrega política» i no pot defugir en els textos i en les actituds la «mediatització política i social».⁵¹

Pel que fa, finalment, al paper d'aquests certàmens locals o territorials en la irradiació de modes o corrents estètics, sense disposar en molts casos dels textos premiats, resulta difícil de valorar-lo. El seu paper en el procés d'expansió i consolidació del catalanisme, en les seves diverses etapes i inflexions al territori, sí que es pot anar perfilant a mesura que hom els vagi fent aflorar, estudiant i interpretant.

NARCÍS FIGUERAS
Universitat Oberta de Catalunya
Centre d'Estudis Selvatans

51. J. CASTELLANOS, «Pròleg» a CASACUBERTA i RIUS (1988). Vegeu la referència completa a les notes 2 i 5. En relació amb aquesta qüestió de la «mediatització», és útil el concepte de «patrocini» tal com el planteja el teòric de la traducció André Lefevere. Es tracta d'un patrocini difús que té un paper en la creació i perpetuació dels sistemes literaris: individus o grups que dominen el poder polític, ideològic i econòmic (tots tres o algun d'aquests) i que, gràcies a això, tenen capacitat per sol·licitar la producció de textos, autoritzar-ne l'elaboració o no, aportar recursos econòmics per produir-ne i establir com a norma que aquests s'ajustin als seus criteris i interessos. Creiem que es pot aplicar als Jocs Florals de Barcelona dins el «subsistema literari català» (subsistema, perquè el mercat de debò anava en castellà: diaris, llibres de gran tiratge...) i també a la resta de manifestacions que els emulen al territori. Tant si hi ha suport econòmic (premi en metàl·lic) com si no, el terme *patrocini* s'ha d'entendre en sentit ampli: atorgament d'estatus i control ideològic sobre la producció literària mitjançant allò que se sol·licita, allò que es premia, allò que es divulga, allò que es recomana de llegir... El catalanisme crea el seu «món literari» i imposa la seva visió amb una gran eficàcia i perdurabilitat. Aquesta modalitat de patrocini pot explicar l'abast i la durada d'un fenomen, els jocs i certàmens, que des dels inicis semblava condemnat a una ràpida extinció. Ens hem referit a aquests aspectes en N. FIGUERAS i M. CASACUBERTA, «Mecenatge i jocs florals» (intervenció en el III Fòrum del Patrimoni Literari: Mecenatge i literatura, Barcelona, 19 de desembre de 2013). Vegeu, en general, André LEFEVERE, «The dynamics of the system. Convention and innovation in literary history», a Theo d'HAEN, Rainer Georg GRÜBEL i Helmut LETHENP (ed.), *Convention and innovation in literature*, Amsterdam, John Benjamins, 1989, p. 37-56. Vegeu, també, A. LEFEVERE, *Traducción, reescritura y la manipulación del canon literario*, Salamanca, Colegio de España, 1997 (ed. anglesa, 1992).